

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 27. junija 1988

številka 25, letnik 47, cena 400 dinarjev

Razširjeni seji RS ZSS ob rob

Vodstva sindikata morajo podstaviti hrbet

V današnjih družbenih razmerah, ko se koplji nezadovoljstvo delavcev zaradi ogrožene socialne varnosti, ko pravzaprav povsod vre, vendar bolj v loncu socialnih napetosti in omrtvičene organizirane akcije kot pa v loncu ustvarjalnega presejanja danih razmer, niti ni čudno vprašanje, kakšen sindikat in kje je. Dobro uigrana sindikalna vodstva v orkestru drugih družbenopolitičnih dejavnikov in skupaj z državnimi organi so se pokazala kot resnično peto kolo v družbenem mehanizmu, kot je znal reči eden izmed nekdanjih predsednikov slovenskih sindikatov, današnji čas pa zahteva od sindikata, da izstopi iz hromega orkestra in zaigra za svoje članstvo drugačne viže. Za današnjo rabo in v interesu delavcev, njihovih današnjih in konkretnih interesov!

Kakšne morajo biti te viže pa tudi kateri godci lahko igrajo v sindikalnem orkestru pa je dandanes prav tako jasno. Ljudje pokončne drže, takšni, ki bodo sposobni skupaj z vsemi delavci odpreti in podreti vrata, ki jih je zaklenila birokracija. Mislimo na vrata, ki so doslej ovirala razmah ustvarjalnosti, podjetništva in samoupravnega odločanja delavcev o svoji usodi, vendar na temelju lastnega dela in rezultatov ter kajpak na osnovi delavske solidarnosti.

Petkova razširjena seja republiškega sveta ZSS, ki so jo nekateri poimenovali tudi s konferenco slovenskih sindikatov – organizatorji pa takšne ambicije niso imeli – je zelo kritično razgrnila nekatere temne plati sindikalnega dela. Precej pod vtisom mariborskih dogodkov pa tudi sicer precejšnjega nezadovoljstva ljudi z delom sindikata, lahko mirne duše trdimo, da je bil ta zbor v nekem smislu prelomen. Prelomen predvsem zato, ker smo tokrat lahko prvič slišali odprto, jasno in tudi dokaj argumentirano kritiko na račun vodstva slovenskih sindikatov in organizacije kot celote. Zaključek teh kritik bi se lahko glasil: nujna je celostna prenova sindikata, tudi kadrov.

Predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik je v uvodu dejal, da so zahteve delavcev nedvoumne. Hočejo sindikat, ki bo res sindikat delavcev, ne pa podaljšana roka države ali drugih institucij političnega sistema. Potrebujemo sindikalna vodstva in aktiviste, ki bodo pripravljene zastaviti vse svoje znanje, strokovnost in sebe za interese in zahteve delavcev. Tudi drugi razpravljalci so precej časa namenili samostojnosti sindikata. Gre za politično in akcijsko samostojnost za delovanje v družbenem prostoru in pri mobiliziranju delavcev za njihove pravice in interese.

Bržkone pa se je ob tem treba ozreti tudi na razmišljanje Jadrana Čalije iz Kopra, ki se ni strinjal s tezo, ki se zadnje čase kar pogosto ponuja, da si mora sindikat povrniti zaupanje, saj ga, po njegovem, še ni imel in dolga leta ni čutil potrebe, da bi zastopal delavce.

V njegovem razmišljanju je srž kritike nedoživete vloge sindikata pri zastopanju delavčevih interesov, nenehno stokanje zaradi tega, čigava podaljšana roka je sindikat, pa jalovo početje, kar velja vsaj za slovenske razmere. Sindikalna vodstva so podaljšana roka koga drugega samo toliko, kolikor sama hočejo in ostala bodo tolikanj časa, dokler jim bodo delavci to dopuščali. Kolikor vemo, izvršni sveti nimajo pravice naročati sindikalnim vodstvom, za kakšno politiko in akcije se naj odločijo. Enako velja tudi za občinske komiteje ZK. Kučan pa je s svojo politiko demokratizacije in uveljavljanja pluralizma interesov v razmišljanjih in ravnanju s svojim CK prestopil že zdavnaj prag politike »centra«, ki misli za vse in v imenu vseh.

Na potezi so sindikalna vodstva. Kajpak ne spet le v pisanju gradiv, opredeljevanju do posameznih vprašanj – tudi tega seveda ni mogoče povsem zaobiti – temveč v oblikovanju jasnega programa dejanj za zagotovitev vsaj minimalnih zahtev delavcev po socialni varnosti, samoupravljanju in preobrazbi gospodarstva, pa naj bo v novih gospodarskih razmerah to še tako zahtevna in tudi s pretresi zaznamovana operacija.

Prav zaradi njene zahtevnosti in s sindikalnega vidika tudi protislovnosti bojevanja za prestrukturiranje družbe in gospodarstva, kar bo sproščalo socialne napetosti, pa je kot na dlani jasno, da mora sindikat imeti jasne in konkretne zahteve, mimo katerih ne sme nihče v tej družbi, ko odloča o razširjeni reprodukciji in vleče gospodarske poteze. Mislimo na tisto spodnjo mejo prejemkov delavcev, ki jih morajo dobiti za človeka normalno življenje. Nekoč smo takšno listino, ki je bila nekakšen zakon sindikata, že imeli. Imenovala se je sindikalna lista in na njej so bile natančno zapisane najnižje plače, regresi in podobno, kar je potlej, v času dogovorne ekonomije, izginito iz našega vsakdanjika, sindikalnim delavcem v bazi pa izbilo iz rok pomembno orožje za uveljavljanje vsaj minimalnih delavskih zahtev. Sindikalno listo so nadomestili različni sporazumi in pravilniki in vsak si je začel po svoje urejati ta vprašanja. Žal, predvsem v škodo najslabše plačanih delavcev. Današnji čas pa ponovno zahteva takšno listino, ki bo temeljila na resničnih in realnih podatkih o vrednosti življenjske košarice in drugega, kar je nujno potrebno za življenje delavcev in njihovih družin. To, ali jo bomo izražali v enoti enostavnega dela ali kako drugače, niti ni važno. Morda bi manj učen izraz bolj ustrezal; izračunavali pa ga ne bi v delovnih organizacijah, temveč bi ga morali objaviti republiško vodstvo sindikatov in vztrajati, da se uveljavijo najnižje plače in vse druge zahteve iz sindikalne liste v vseh delovnih skupnostih. To pa je že korak k drugačnemu, samostojnemu in predvsem odločnejšemu sindikatu, ki bo skupaj z delavci igral svoje viže.

Marjan Horvat

Razširjena seja RS ZSS

V prostorih republiške skupščine v Ljubljani je bila 24. junija razširjena seja republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Na plenarni seji so poslušali uvodni referat predsednika RS ZSS Mihe Ravnika, nato pa so v treh komisijah razpravljali o dokumentih, ki so bili pripravljene za sejo.

Obpravnavali so: »Oceno dela Zveze sindikatov Slovenije po 11. kongresu ZSS«, predlog stališč in usmeritev RS ZSS »Iz krize s sindikatom delavcev« in predlog »Programa zagotavljanja socialne varnosti.«

Na 14. razširjeno sejo republiškega sveta ZS Slovenije so povabili člane republiškega sveta ZSS in sveta ZSJ iz Slovenije, predstavnike delovnih teles republiškega sveta ZSS, sindikalne aktiviste, ki so jih imenovala osnovne organizacije ZSS, predstavnike organizacij v večjih sistemih po dejavnostih, predsednike občinskih in medobčinskih svetov ZSS ter sekretarje občinskih svetov ZSS, kjer so predsedniki volonterji, predsednika statutarne komisije in nadzornega odbora ZSS ter sekretarje republiških odborov sindikatov dejavnosti. Od 304 vabljenih udeležencev se je jih je po ugotovitvah verifikacijske komisije na seji sodelovalo 244, od tega 71 članov RS ZSS.

Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu

Ogorčenje zaradi nemoči

»Predsedniku IS Dušanu Šinigoju postavljamo javno vprašanje, kaj je z njegovo, ob koncu marca na dveh sestankih izrečeno obljubo, pred tedaj napovedanim generalnim štrajkom v zdravstvu, da se bodo v okviru republike našla sredstva za pokritje izgube v zdravstvu iz leta 1987 v višini 54 novih milijard.« Vprašanje, na katerega terjajo tudi odgovor, so postavili člani RO sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu na zadnji seji. Vodil jo je novoizvoljeni predsednik dr. Jože Arzenšek iz Celja.

Obljuba dozda namreč še ni bila izpolnjena. Zdravstvo se zaradi raznih omejitev dobesedno duši v izgubah. Samo v letošnjih prvih treh mesecih so 10 milijard izgube pridelali ozdi v zdravstvu, 20 milijard sivi, 72,3 milijarde je nepokritih dajatev. Če k temu prištejemo še lanskih 54 milijard, dobimo vrtoglavne številke.

Zdravstveni delavci so ogorčeni zaradi svoje nemoči. Ob ukrepah za prilagoditev programa zdravstvenega varstva Slovenije gmotnim možnostmi v letu 1988 so rekli, da jim pod silo razmer sicer dajejo načelni pristane, vendar le pod določenimi pogoji. Na kratko jih povzemamo.

V zdravstvu vladajo izredne gospodarske razmere, zato RO sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem dajajo pobudo izvršnemu svetu, da se po hitrem postopku spremeni zakon o zdravstvenem varstvu in samoupravni sporazum o uresničevanju pravic zdravstvenega varstva in sicer v tistih določilih, ki opredeljujejo obseg in zagotavljanje pravic. Brez teh sprememb namreč zdravstva ne bo moč uskladiti z gmotnimi možnostmi.

Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu se tudi zavzema za to, da se po hitrem postopku pripravi normative in standarde opremljenosti zdravstvenih organizacij in s tem v zvezi tudi minimalne normative kot osnovo za opredeljevanje ravni zdravstvenega varstva v Sloveniji.

Pospešiti je treba smotrnejše organiziranja sisov kot tudi samih zdravstvenih skupnosti. Zdaj imamo kar 65 občinskih, 13 medobčinskih in dve mestni zdravstveni skupnosti, kar je veliko preveč za slovenske razmere.

Ob tem kaže povedati, da je tudi zdravstveni svet, kot najvišji strokovni organ, sicer sprejel omenjene omejevalne ukrepe v zdravstvu, vendar pod pogojem, da so ti kratkoročni, da veljajo le do konca leta in da se za naprej poišče druge poti. Najbolj revolucionarni so mariborski zdravstveni delavci, saj odklanjajo omenjeni omejevalni program. Predlagali so, naj se izvede referendum o samoprisključevanju za zdravstvo, del prepotrebne denarja za zdravstvo pa bi lahko dobili tudi od davka na cigarete, alkohol, bencin. Mariborčani tudi predlagajo selektiven prijem, kje bi lahko pravice v zdravstvenem varstvu omejevali in kje ne.

Na seji so med drugim obravnavali tudi program zagotavljanja socialne varnosti. Menili so, da je že sedanji sistem socialno varstvenih pomoči dokaj dobro zastavljen. Ponovno bi bilo treba pregledati upravičenost do socialno varstvenih pomoči, še posebej tiste, ki prejemajo denarno pomoč za nego. Velikokrat se dogaja, da nekateri bolniki še narej prejemajo to pomoč, čeprav je ne potrebujejo več.

Svet zveze sindikatov Jugoslavije

Ne bo šlo brez socialnega programa

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je 21. junija obravnavalo program aktivnosti sindikatov ob reformi gospodarskega sistema. V omenjenem programu so posebej poudarili, da je za uspešno reformo nujen tudi jasen socialni program, ki so ga predlagatelji (zvezna vlada) doslej zanemarjali. Predsednik jugoslovanskih sindikatov Marjan Orožen je ob koncu razprave na omenjeni seji med drugim poudaril, da bo treba pripraviti celovit program socialnih ukrepov, takšnega, ki bo neposredno povezan z gospodarskimi rezultati. V preteklih letih so pri nas propadle kar štiri gospodarske reforme, ker jih niso spremljali uspešni socialni programi.

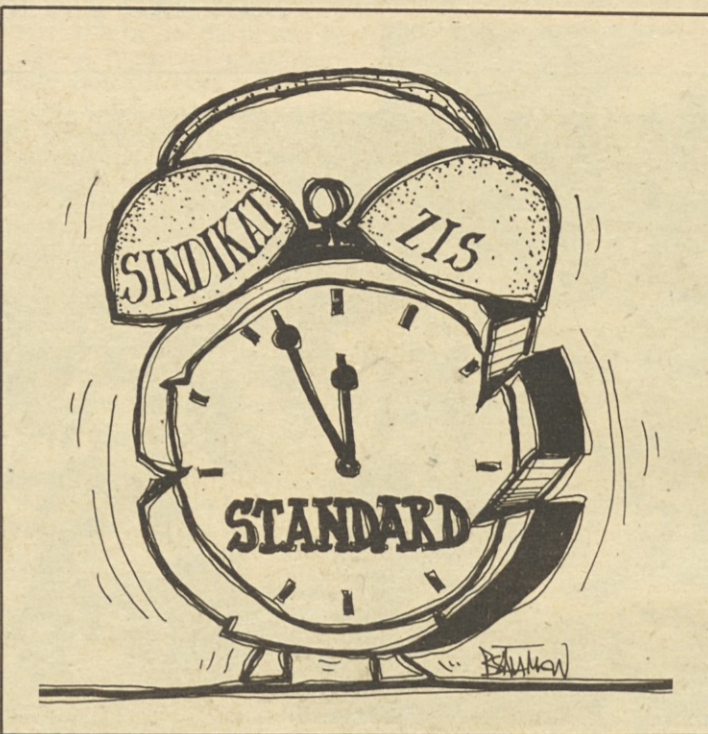
Pobuda zveznih sindikatov je bila že pred nekaj tedni sprejeta v skupščini SFRJ, izhajala pa je iz dejstva, da je osebnih dohodek prva stopnica socialnega položaja zaposlenih in prvi vzvod v povezovanju socialne in gospodarske politike. Zato sindikati zahtevajo, da se osebni dohodki ne omejujejo tam, kjer delavci dosegajo najboljše rezultate na podlagi krepitve kakovostnih dejavnikov gospodarjenja. Za normalno delo in ustrezen učinek morajo delavci dobiti takšen osebni dohodek, ki bo zagotavljal socialno varnost, hkrati pa bo pomenil tudi merilo za upravičenost posameznih proizvodnih programov.

Realni osebni dohodki pa še naprej drvi navzdol in so bili v Jugoslaviji v prvem četrtletju nižji za 4,2 odstotka, tako da je povprečni osebni dohodek v državi aprila zadoščal komaj za 50 odstotkov minimalnih življenjskih stroškov. Ob tem pa je Anđjelko Vasić navrgel kopicu podatkov o tem, kako neracionalno se razmetavajo dinarji za prenekateri zadevi, ki imajo z uspešnim gospodarjenjem kaj malo skupnega. Na leto pripravimo na primer kar 139 sejemskih prireditev, od katerih je 63 mednarodnih. Za letošnje leto je predvidenih 1346 sejemskih dni. Številke morda ne bi bile previsoke, če ne bi bil hkrati močno vprašljiv njihov premajhen gospodarski učinek. Zanimiva je namreč primerjava, da vse te gospodarske razstave stanejo toliko kot četrtina celotnega deviznega turističnega priliva.

Denarno pomoč naj prejema le tisti, ki jo resnično potrebuje.

O delovanju sindikata na področju zdravstva in socialnega varstva pa so menili, da bo treba v prihodnje dati večjo vlogo in pomen republiškemu odboru sindikata delavcev. V prihodnje ROS ne bi bile le oblika in metoda dela, ampak bi morali imeti tudi večji vpliv na odločitve. Gre za to, da bi znanje in stroka imela tudi na tem področju večjo veljavo in vpliv na odločanje kot skupek določenih interesov.

Marija Frančeskin

Odprimo trge - ane za Mladino

V Večernjih novostih lahko preberemo razmišljanje o zapiranju trgov. Vsak prodaja svoje blago predvsem tam, kjer ga proizvaja in najdlje, do koder potuje, so običajno republiške in pokrajinske meje. Seveda se vsak še kako varuje, da komu ne uspe zapolniti »njegovega« tržišča in »tuje« blago je dobrodošlo le v primeru, če ga v bližnji okolici nihče ne proizvaja. Dopisnik tega lista iz Ljubljane sporoča, da se ljubljanske trgovine ne morejo ravno pohvaliti z izbiro blaga iz drugih republik - čeprav bi bilo marsikaj zanimivo za naše kupce, tako po kakovosti kot po ceni sodeč. Veliko bolj kot slovenska prestolnica sta odprta Beograd in Zagreb. Naši proizvajalci so najbolj prodorni, svoje tržišče pa krčevito branijo.

V tem je kar precej resnice in škoda, da je tako. Zapiranje tržišč ni koristna zadevščina, vsaj na dolgo roko ne. Vsekakor pa tržišče ni ozek pojem. Vse bolj govorimo o trgu izdelkov, kapitala, delovne sile, celo idej... To so načelne družbene odločitve in če kdo, se mora zanje zavzemati socialistična zveza.

To je močno po svoje razumela Dara Janekovič, predsed-

Tudi za preštevilna popotovanja »gospodarstvenikov« bi lahko trdili, da gre pri tem za veliko razmetavanje družbenega denarja in prelivanje v žepo poslovnežev. Čisti zaslužek za pet dni bivanja v Iraku je 1300 ameriških dolarjev, za deset dni »službenega« potovanja v Sovjetsko zvezo pa je mogoče zaslužiti 1000 dolarjev »čistega«. Zato ne moremo biti presenečeni, če je v ZSSR vsak dan kakih tisoč poslovnežev iz Jugoslavije.

Vasić je navedel tudi zanimiv podatek o stroških zaradi službenih avtomobilov. Po nekaterih ocenah znašajo za 170 tisoč družbenih vozil na leto toliko, kolikor denarja je potrebnega za enomesečni bruto osebni dohodek vseh zaposlenih Jugoslovanov.

Sindikati opozarjajo tudi na nevdržno breme normativizma, pod katerim upogiba hrbet gospodarstvo. Od leta 1986 do danes je bilo sprejetih 220 zakonov, 6500 sklepov, 1000 navodil in 300 odlokov, ki zadevajo samo ustvarjanje in delitev dohodka. Takšnega bremena ne bi vzdržalo nobeno, niti močnejše gospodarstvo kot je naše.

V razpravi o nalogah v socialni politiki so bile seveda v ospredju tudi druge dileme. Med številnimi konkretnimi predlogi pa je bila posebej zanimiva pobuda Petra Rakočevića, ki je menil, da bi morali dajati pomoč predvsem socialno ogroženim, ne pa, s subvencioniranjem glavnih živil, vsem. V državi je 800.000 družin z 1,8 milijona otrok, ki dobivajo otroški dodatek, 150.000 ljudi prejema denar iz skladov socialnih pomoči, kar 600.000 pa druge oblike socialnega varstva. S povečanjem socialnih dodatkov je treba pomagati tej kategoriji prebivalstva, ne pa s subvencijami omogočati tudi najbogatejšim, da kupujejo kruh in mleko po neekohomskih cenah.

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je za naslednji dveletni mandat za svojega sekretarja izvolilo Stojana Stojčevskega. Seznanilo se je tudi z razmerami v Agrokomercu in mednarodnim sodelovanjem sindikatov.

S. N.

nica odbora predsedstva ZK SZDL za tisk, radio in televizijo:

»Nevarno je prizadevanje Mladine, da bi s svojimi idejami prodrla v druga okolja in revijo bi bilo treba prepovedati.«

Pa smo tam. Zagreb in Beograd sta odprta za izdelke, ki se jih Ljubljana brani. Zdaj pa, po besedah ugledne funkcionarke SZDL sodeč naj bi se vsa Jugoslavija ubranila ideji, ki jih širi Mladina (vsekakor niso le njene). Trnova bo, trnova. Teško bo namreč odpirati trge blaga, dokler bodo zaprti trgi idej. Pa čeprav pod izgovorom, da so »protikomunistične, protijugoslovanske in protiarmaadne« kot je na seji odborov ZK SZDLJ za informiranje pleteničil Savo Kržavac. Kako naj trgujeta z izdelki okolji, ki ideje tako različno ocenjujeta?! Marsikje se sicer tudi to čisto zlahka in mirno dogaja. Teško pa bo steklo v naši še vedno do fanatizma zideologizirani družbi.

Ciril Brajer

Govorjenje brez haska

V Jugoslaviji že nekaj časa ugotavljamo, da se integracijski procesi v Evropi krepijo in da naj bi do 1992. leta v Evropski gospodarski skupnosti (EGS) uvedli enoten trg pa tudi nacionalno odločanje in enotno zunanjo politiko. Na dlani je, da se mora tudi naše gospodarstvo tehnološko tesneje povezati z evropskimi integracijami, saj bi morebitna izolacija ogrozila naš gospodarski razvoj. Problem pa je ta, da dalje od omenjene načelne opredelitve pravzaprav (še) nismo prišli in da tako vlada kot podjetja le spremljajo evropska integracijska gibanja, vendar ne razumejo povsem njihovega bistva. Naše gospodarstvo je namreč relativno majhno, zato bi se morali hitreje prilagajati mednarodnim ekonomskim tokovom in izdelati celovito študijo, kaj to pravzaprav pomeni. Člani odborov za zunanjo politiko in gospodarske stike s tujino so na primer na zadnji seji ugotavljali, da je naše povezovanje v Evropi življenjskega pomena za jugoslovansko gospodarstvo, to je že pred časom ugotovilo tudi državno predsedstvo, ZIS in še bi lahko naštevali. Vlade v drugih evropskih državah pa so dela lotile veliko bolj učinkovito, saj so imenovali posebne operativne skupine, ki sproti preučujejo predpise v svoji državi in EGS, ki načrtno odpravljajo razhajanja med lastno pravno regulativo in zakoni v drugih državah - članicah EGS, ki statistično metodologijo spreminjajo in jo prav tako prilagajajo skupni metodologiji.

Po mnenju članov komisije za mednarodne stike pa republiški skupščini pa v Jugoslaviji ne vemo, kako hitro čas beži in kaj moramo narediti. Celovito se ne zavedajo povsem, da lahko drugačen standard, na primer, spreminjanje tehnološki postopek izdelovanja konzerv in da bodo lahko naša podjetja še naprej prodala na trge EGS in EFTA blizu 40 odstotkov svojega izvoza le, če bomo pravočasno in dosledno spremenili številne tehnološke postopke neučinkovito organizacijo dela, nadzor nad kakovostjo izdelkov, design in podobno. Prav tako bi nam moralo biti jasno, da vključevanje v EGS prek EFTA ni mogoče in da so nujne neposredne povezave. Zaskrbljujoče je, da se z izdelavo dokumentacije o novih standardih v transportu, carinah in podobnem ne ukvarjajo za zdaj le nekateri slovenski inštituti, medtem ko slovenska in druga podjetja čakajo, da bo kdo drug naredil tisto, kar bi morala narediti sama. Tudi na državni ravni se ne dogaja nič razveseljivega, saj pristojni organi niso pripravljeni sprejeti pravih odločitev, ampak še naprej delajo v prepričanju, da nam bo EFTA priznala status dežele v razvoju, ki naj bi verjetno veljal tudi v EGS. Dejstvo pa je, da Jugoslavija takšnega statusa ne bo mogla uživati v nedogled in se zanašati zgolj na tujo finančno pomoč in politično razumevanje. Napočil je čas, ko mora vlada čimprej izdelati natančni scenarij vključevanja v evropske integracijske procese, z jasno opredeljenimi konkretnimi nalogami državnih organov, razvojnih ustanov, podjetij, bank in še koga.

Emil La

Izjava

Novinarji aktiva Delavske enotnosti, Naše žene in Našega delavca smo prizadeti spričo finančne katastrofe temeljne organizacije, ki izdaja časnik in revije, v katerih pišemo. Mislimo, da je nemarno poslovanje naredilo veliko škodo našemu dobremu imenu, zato se obračamo na javnost z naslednjo izjavo.

Novinarji, ki s svojimi prispevki neposredno sodelujemo v časniku Delavska enotnost, revijah Naša žena, Naš delavec, Vzajemnost, ter uredniki družboslovne založbe zbirke Utrip nikakor nismo odgovorni za finančni zločin naše temeljne organizacije. Pri delu smo se dosledno ravnali po novinarskem kodeksu in si po svojih močeh prizadevali za uveljavitev civilizacijskih norm in kulture okolja, v katerem živimo. S takšnim delom želimo tudi nadaljevati, zato se kot aktiv in kot delavci zavzemamo za dosledno opredelitev odgovornosti za nastale razmere, ki so že tako kritične, da je ogroženo pošteno novinarsko delo. Glede tega prosimo za pomoč ne le ustanovitelje, temveč tudi naše stanovske kolege. Od vodstva delovne organizacije ČGP Delo pa javno zahtevamo, naj predloži podrobno analizo vzrokov za nastale razmere pa tudi osebno odgovornost zanje ne samo delavcem našega tozda, temveč tudi vseh delovnih organizacij in javnosti.

Prav tako od posameznih uredniških vodstev edicij znotraj ČGP Delo zahtevamo, da nehajo slepomišiti in v novinarjem odprejo »svoje« strani za to, da bomo lahko pometli pred svojim pragom. Opozarjamo jih, da, dokler tega ne storijo, novinarji v ČGP Delo nimamo nikakršne moralne legitimite pisati o podobnih rečeh v drugih hišah in družbi nasploh.

Za aktiv novinarje

Ivo Kulj

Uvodni govor predsednika RS ZSS Miha Ravnika na razširjeni seji republiškega sveta ZSS

Vrniti samoupravljanje delavcem in omogočiti razmah socialističnega podjetništva

Današnje sejo smo sklicali zato, ker ni smo zadovoljni s svojim delom in ker delavci in razmere zahtevajo drugečen sindikat. Pripravljali smo jo v času poglobljene družbene in gosodarske krize, ki se kaže v zastoji materialnega razvoja in razvoja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. V teh razmerah je tudi sindikat pred prelomno odločitvijo. Dosedanji način vključevanja v reševanje družbene in gosodarske krize ima vse manj podpore našega članstva, zato morajo biti današnja seja in priprave nanjo dogovor za prenovo našega delovanja. Označujejo naj jo sposobnost, strokovnost, učinkovitost in samostojnost organizacij sindikata na vseh ravneh organiziranosti. Samo takšna vloga lahko okrepi zaupanje delavcev v svojo organizacijo, ki jo v teh težkih razmerah še kako potrebujejo.

Čeprav smo v zadnjem obdobju v družbi pospešeno iskali izhod iz gosodarske krize, pa v sindikatih ugotavljamo, da vse to ni dalo ustreznih rezultatov. Zlasti ne takšnih, ki bi delavcu odpirali perspektivo, da bo lahko s svojim delom, sadovi dela in gosodarskim ter s sredstvi zagotovil boljše, človeka vredno življenje, zase in za vse člane naše socialistične družbe.

V prenovo sindikata smo se vključili že pri razpravah o ustavnih spremembah. Odločno smo se zavzeli za take spremembe, ki bodo omogočile vrnitev samoupravljanja delavcem in razmah samoupravnega socialističnega podjetniškega gospodarjenja. Načelno se vsi zavzemamo za tržno, v svet odprto gospodarstvo, za samoupravno urejanje družbenoekonomskih odnosov, za to, da je delavec nosilec pogojev za gosodarsko in da razpolaga s tržno ovrednotenimi rezultati dela. Vendar pa se v Jugoslaviji bistveno razlikujejo mnenja o tem, kako preiti na takšen način gosodarskega, deloma pa tudi v Sloveniji. Moram kritično opozoriti, da tržne pogoje za gosodarsko, ki pomenijo ločevanje dobrih programov od slabih, produktivne tehnologije od neproduktivne, dobrih kadrov od slabih, delo od nedela, tudi v nekaterih naših ozdih po svoji razumejo. Svojo nesposobnost skrivajo za državo in jo kličejo na pomoč. To potrjujejo tudi neupravičene zahteve po višjih osebnih dohodkih, ki nimajo pokritja v dohodku.

Družbenorazvojne, gosodarske in politične težave so se v zadnjem času še bolj zaostriale. Rezultati gosodarskega se v letošnjih mesecih poslabšujejo, prišli smo do tiste točke, ko je ogrožena že enostavna družbena reprodukcija. Poleg izrazitih motenj in padanja proizvodnje so težave tudi z likvidnostjo združenega dela. V mnogih okoljih niso več sposobni redno izplačevati osebnih dohodkov, prav tako pa realna vrednost teh bistveno pada. Takšne razmere porajajo uravnilovske težnje, demotiviranost delavcev in konfliktna razmera v organizacijah združenega dela. Usodo krize gosodarskega delja tudi družbene dejavnosti, do katerih smo v sindikatih jasno opredelili svoj odnos. Družbene dejavnosti so nujen sestavni del in pogoj za gosodarsko ter družbeno prenovo in razvoj. Priče smo pogostejšemu zaostrovanju odnosov med gosodarskim in družbeno nadgradnjo zaradi osiromašene materialne osnove. Zato je zelo pomembna naša zahteva, da je treba dati prednost uresničevanju dogovorjenih programov na vseh področjih, razvojna vprašanja pa naj bodo stvar ekonomskega interesa in sporazumevanja, če to omogočajo gnotne možnosti.

Nadkopičene težave tudi z bojem mnenj in predlaganjem rešitev

Nadkopičene težave v gosodarsstvu in družbi lahko v teh razmerah premagujemo z dovoljivo le s skupnimi močmi, v boju različnih mnenj in pogledov, s spodbujanjem ustvarjalnosti slehernega člana naše družbe. Osnova za to so demokratični, odprti medčloveški odnosi. Proces demokratizaci-

je je nedvomno pomemben vzvod izhoda iz krize, vendar pomeni hkrati veliko večjo odgovornost slehernega delavca in občana za svojo usodo, to je za svobodno in samostojno odločanje o svojem delu in življenju, o svoji prihodnosti.

V ponedeljek bo minilo 38 let, odkar so poslanci izglasovali zakon, s katerim smo uvedli delavsko samoupravljanje. Ta odločilni dogodek v razvoju naše socialistične revolucije, v oblikovanju samoupravnega socializma, humane socialistične družbe, ki temelji na ekonomski, politični, socialni in kulturni enakopravnosti slehernega naroda, narodnosti in posameznika, smo vedno tudi slavnostno obeležili. Letos ga praznujemo s spremenjenim odnosom do odločanja delavcev na vseh ravneh samoupravnega in delegatskega sistema, pomeni naj trdnjšo odločnost za samoupravno socialistično pot razvoja in korenite spremembe v delu, odnosih in učinkovitemu upravljanju in samoupravljanju v družbi in s tem tudi doseganje večjih rezultatov. Osnova za izgrajevanje družbenoekonomskega in samoupravnega sistema ter ustave nam morajo biti stališča konferenc ZKS in ZKJ.

Naš prispevek k obeleževanju tega dogodka naj bo tudi današnji dogovor za takšne delovne usmeritve, ki bodo v središču postavile delavce in obrnile sindikat v organizacijo delavcev ter tako krepile samoupravljanje v praksi.

Sedanji ukrepi so preizkusni kamen za uveljavitev tržnega načina gosodarskega. V sindikatih se zavedamo, da so posledice ukrepov v posameznih kolektivih zelo različne in da so mnogi znašli v velikih težavah. Zmanjšali sta se tudi gnotna in socialna varnost delavcev. To pa zahteva oceno razmer v vsakem ozdu, v vsakem okolju ter na tej podlagi sprejem ukrepov za reševanje vprašanj, ki jih taka usmeritev nosi. To pomeni sprotno preverjanje proizvodnih programov in njihovo potrjevanje na trgu, uvajanje prožne in razvojnim potrebam prilagojene samoupravne in poslovne organiziranosti, kadrovske prenovo organizacij združenega dela, zlasti vodilnih in strokovnih ljudi, ki naj se potrjujejo z znanjem, ustvarjalnostjo in uspešnim vodenjem ter gosodarskim. Sindikat mora spodbuditi delovanje v vseh teh ozdih in tudi tistih, ki poslušajo s pozitivno ničlo, životarijo in delavcem ne morejo zagotoviti najnižjih osebnih dohodkov, pri katerih vztrajamo. Na teh podlagah moramo spremeniti gosodarsko in družbeno sestavo, prenoviti gosodarsko in družbo, kar pa ni mogoče brez stvarnega vrednotenja vseh proizvodnih dejavnikov, med njimi tudi dela. Samo s takšnim načinom reševanja posameznih problemov se bomo lahko približevali cilju: uveljavljanju trga in tržnih zakonitosti, ki zagotavlja uspešen razvoj in daje delavcem socialno varnost in prihodnost. Tržni način gosodarskega si postavlja za cilj samostojnost in odgovornost organizacij združenega dela za posledice svojih odločitev, ne pa administrativno urejanje in državno prisilo.

To velja tudi za razporejanje in delitev dohodka ter oblikovanje sredstev za osebne dohodke. V Zvezi sindikatov Slovenije vztrajamo pri uresničevanju družbenega dogovora o dohodku in neposredni odvisnosti osebnih dohodkov od rezultatov dela in poslovanja.

V sindikatih smo sprejeli družbene usmeritve za razporejanje dohodka v letu 1988, kar je osnova, da organizacije združenega dela, ki dosegajo nadpovprečno akumulacijsko stopnjo, uveljavijo stimulatивно rast osebnih dohodkov po periodičnem obračunu. Ocenili smo, da sprejeti ukrepi še dodatno zaostrojujejo problematiko likvidnosti in s tem zaostrojujejo pogoje za izplačilo osebnih dohodkov. Zato smo dali pobudo, ki je sprejeta in je v postopku, da se omogoči delavcem v organizacijah združenega dela izplačilo osebnih dohodkov dvakrat na mesec, s tem da se prispevki obračunajo pri zadnji mesečni akontaciji osebnih dohod-

kov. Tako bi ublažili likvidnostne težave organizacij združenega dela.

Uveljavljanje določil intervencijskega zakona, ki temelji predvsem na dinamiki lanskih in letošnjih izplačil osebnih dohodkov, povzroča vrsto zapletov. Organizacijam združenega dela smo predlagali, naj dinamizirajo svoje plane in se tako prilagodijo intervencijskemu zakonu.

Noben delavec ne sme ostati brez dela, če za to ni kriv

Danes bomo na seji sprejeli tudi program zagotavljanja socialne varnosti delavcev, katerega temeljno izhodišče je, da noben delavec ne more ostati brez dela, če za to ni sam kriv, in da nihče ne sme biti prepuščen samemu sebi pri reševanju svojih življenjskih vprašanj. Tako bomo ravnali v sindikatih, to pa zahtevamo tudi od vseh drugih subjektov v družbi. Te težavne trenutke moramo prebroditi z vzajemno pomočjo. Edina perspektiva delavca je lahko le v boljšem gosodarskem, večji produktivnosti, ustvarjanju takšnega dohodka, ki bo omogočil kakovostno, bogatejšo življenje in humanejšo delo. V temeljih moramo spremeniti naš odnos do družbene lastnine. Od monopola na delovno mesto moramo preiti v zdravo konkurenco dobrega dela. Ne smemo dovoliti obstoja takšnim gosodar-

sma za popravke razponov v korist uveljavitve najnižjega osebnega dohodka povsod tam, kjer delavcem nista zagotovljena delo in razvojna perspektiva in zato ni opravičila za sedanje razpone v teh ozdih. Odločno pa je treba uveljavljati stimulatивно nagrajevanje tistih strokovnih in vodilnih delavcev, ki pripomorejo z uspešnim gosodarskim in načrtovanjem razvoja k zagotavljanju dela in dolgoročne perspektive delavcem.

Pred letom smo v Zvezi sindikatov Slovenije konkretizirali kongresne usmeritve o hitrejšem, kakovostnem razvoju proizvodnih sil, njihovem učinkovitem izrabljanju, znanstveno-tehnološki revoluciji in na tem temelječem dvigu kakovosti življenja in dela. Opredelili smo naš odnos do prenove gosodarskega in ob tem poudarili zaščitno vlogo in odgovornost sindikata. Tehnološko, razvojno in kadrovske prenovo razumemo kot celovit in hkraten proces. Prenova pomeni sprotno prilagajanje oziroma nastajanje novih izdelkov in storitev, ki jih narekujejo razmere razvitega trga, znanosti in tehnologije. Hkrati pa to pomeni tudi odpravljanje neproduktivnega družbenega dela, posameznih delov proizvodnje in programov, ki niso razvojno perspektivni in katerih nadaljnji obstoj je družbeno in gosodarsko neopravičljiv. Prenova je proces, v katerem moramo neproduktivna delovna mesta zamenjati z novimi, produktivnimi. To je temeljni pogoj, da Zveza sindikatov Slovenije pristaja na morebitno začasno brezposelnost delavcev in tudi edina možnost za zagotavljanje gnotne in socialne varnosti ter perspektive delavcem in prihajajočemu mlademu rodu. Novih produktivnih delovnih mest pa ne ustvarjata samo nova tehnologija in kapital, ampak predvsem ljudje, njihove ideje in znanje. Prenove brez znanja ne more biti, zato so tudi naša prizadevanja usmerjena v dvig izobrazbe ravnih zaposlenih, v stalno izpopolnjevanje znanja, v preusposabljanje, v hitrejši prenos znanstvenih dosežkov v proizvodnjo, v zagotavljanje možnosti za večjo inovativnost in ustvarjalnost vseh zaposlenih. Uveljaviti moramo izdelke in storitve, ki bodo nadomestili proizvodnjo, ki temelji na toni in metru, ki nesmotrno rabi surovine in energijo, ki onesnažuje in uničuje okolje in ki podcenjuje delo. Pod prenovo gosodarskega razumemo tudi razvoj inovacijske dejavnosti, sodobne programe, trženje, poslovno in samoupravno organiziranost, ki pa ne terja vedno sredstev.

Družbeno prenovo lahko speljemo samo s podporo delavcev

Razvojno prenovo gosodarskega mora spremljati sočasna in soodvisna preobrazba družbenih dejavnosti in vse družbene nadgradnje kot dela družbene reprodukcije, ki s svojimi programi in storitvami neposredno zagotavljajo bistvene možnosti za družbeni razvoj, za kakovostnejše delo in življenje vsakega posameznika, določajo družbeni standard in zagotavljajo socialno varnost prebivalstva. Prenova družbenih dejavnosti mora zagotoviti v okviru smotrnih možnosti čimbolj kakovostno zadovoljevanje skupnih družbenih potreb. V sindikatih vidimo rešitev v tem, da bistveno povečamo učinkovitost gosodarskega, tako v gosodarsstvu kot negosodarsstvu.

Prenova gosodarskega in negosodarskega in reformo gosodarskega sistema lahko dosežemo le s podporo delavcev. Zato je pomembno, da imamo v času zaostrovanja socialnih in gnotnih problemov rešitve za njihovo odpravljanje oziroma blažitev. V zvezi sindikatov predlagamo program zagotavljanja socialne varnosti. Delavci ne potrebujejo socialnih programov, ki bi nadomeščali delo in zagotavljanje varnosti iz dela. Potrebujejo in zahtevajo produktivno delo in družbeno opravičljivo solidarnost in vzajemnost v primerih, ko si ne morejo za-

Nadaljevanje na naslednji strani

gotoviti ustreznega gmotnega in socialnega položaja z rezultati svojega dela. Zato je tudi osnova programa zagotovitev produktivnega dela za vse tiste delavce, ki danes še delajo na razvojno in tržno neperspektivnih programih, katerih rezultati dela ne ustvarjajo dohodka in ne dela za mlado generacijo, ki se še šola. Odpiranje delovnih in življenjskih perspektiv mladim, njihovo čim hitreje vključevanje v delovne procese, optimalna uporaba njihovih znanj in sposobnosti je tudi eden izmed pogojev za učinkovitejšo in hitrejšo prenovo naše družbe.

V program smo zapisali, da bo zveza sindikatov vztrajala, da noben delavec ne bo ostal sam pri premagovanju svojih gmotnih in socialnih težav. Delavcu moramo omogočiti, da bo svoje ustvarjalne sposobnosti lahko usmeril v delo, gospodarjenje in upravljanje. Zaradi takšne odločenosti tudi predlagamo vse tiste dejavnosti, ki naj sicer v okviru sistema socialne politike zagotavljajo odpravljanje gmotne ogroženosti posameznih delavcev in njihovih družin. V času, ko pada življenjska raven, ko so se nekatere družine znašle že na robu eksistenčnega minimuma, ko se trgajo meje socialne vzdržljivosti, so še toliko bolj pereče socialne razlike, ki ne izvirajo iz dela. Vse predolgo smo bili v naši družbi neprizadeti ob naraščajočem neupravičenem socialnem razlikovanju. Doslej smo se kampanjsko in neorganizirano lotevali posledic takega socialnega razlikovanja. Dopuščali smo in še dopuščamo delitev dohodka ne glede na delovne prispevke, odtujevanje presežne vrednosti delavcem, prelivanje družbenih sredstev v zasebne žepke. Predlagamo, da preverimo sistemske in druge rešitve, ki omogočajo neupravičeno pridobivanje dohodka in neupravičeno kopičenje premoženja na račun družbe.

Zaostrene družbene razmere narekujejo, da se program zagotavljanja socialne varnosti konkretizira zlasti na področju socialne zaščite. Zato predlagamo, da na današnji seji sprejmemo naslednje zahteve:

- sprotno spremljanje rasti življenjskih stroškov, minimalne porabe in določanje »praga« socialne varnosti delavcev;

- poleg virov, ki omogočajo dodeljevanje socialno-varstvenih pomoči, je treba nemudoma proučiti in zagotoviti druge ustrezne dopolnilne vire za premagovanje težav pri zagotavljanju socialne in material-

reditev dela članarine za zagotavljanje socialne varnosti delavcev. Predlagamo, naj tako ravnajo tudi druge organizacije.

Stavka je način sindikalnega dela, ko gre za uveljavljanje delavčevih pravic

Zveza sindikatov Slovenije ne spreminja svojega odnosa do stavk. Enotni smo, da imajo delavci samoupravno pravico do izražanja svojih zahtev in hotenj tudi s stavko. Za nas je stavka način in vsebina sindikalnega dela in boja, ko gre za uveljavljanje delavčevih pravic. Ta boj pa je lahko učinkovit in uspešen le takrat, ko se v stavki ustvarijo razmere za demokratično, odprto, kulturno in ustvarjalno ozračje in dialog. V nasprotnem primeru zahtev in interesov ter ustvarjalnosti delavcev, ki se sproščajo v stavki, ni mogoče usmeriti v spreminjanje razmer in v odpravo temeljnih vzrokov za nezadovoljstvo. Brez tega se stavka spreminja v neučinkovit način za uveljavitev zahtev delavcev. To so tudi ugodna tla za poskuse, da bi interesi delavcev in samo stavko lahko izrabili za podtikanje ciljev, ki nimajo nič skupnega s samoupravnim sistemom in razvojem demokracije v naši družbi ter za ne nadzorovano stihijsko vedenje, ki ne vodi k rešitvi osnovnih problemov delavcev, temveč le k zaostrovanju družbenih razmer. To pa ni cilj stavke niti v interesu delavcev. Zato moramo v vsakodnevem ravnanju uresničevati dogovorjene usmeritve, in sicer, da sindikat vodi in organizira stavko, da stavkovni odbor kot organ stavkajočih delavcev dela v njihovem interesu in da za sodelovanje v stavki ali za njeno organiziranje ni mogoče ugotavljati odgovornosti delavcev, razen za nedisciplino in druga ravnanja, ki ogrožajo družbeno premoženje in življenje ljudi. Izražanje nezadovoljstva s stavko nosi v sebi razen pravice tudi odgovornost sindikata in delavcev, da se zahteve in interesi delavcev uveljavijo, da se odpravijo vzroki za spor, ne pa da se poglobijo in zaostrijo gospodarske in družbene razmere in se s tem odmakne reševanje ključnih vprašanj, ki jih postavljajo delavci.

Pričakujemo, da bo današnja razprava dala kar največ odgovorov na vprašanje, kako iz krize s sindikatom delavcev. V dosedanjih razpravah smo največkrat ugotav-

zduženega dela, v izvršnih svetih in drugih družbenopolitičnih organizacijah na občinski, republiški in zvezni ravni.

Prepričani smo, da se te kritike ne nanašajo samo na naša stališča in ugotovitve, ampak so oprte predvsem na nezadovoljive praktične učinke našega dela.

Štiri temeljna vprašanja o sindikalni organizaciji

Naše delo mora sloneti predvsem na praktičnem uveljavljanju vsebine dela osnovnih organizacij ZS. Zato je izjemno pomembno, kako bomo spreminili odnos vodstev do članstva. Danes torej potrebujemo odgovore na tale temeljna vprašanja:

- kako vso sindikalno zgradbo obrniti k interesom delavca, v osnovne oblike našega dela v združenem delu;

- kako našo organizacijo odpreti za različne, smeje in prodorne ideje in predloge, za ustvarjalen, demokratičen in argumentiran dialog, za vztrajnost in znanje;

- kako prenoviti strokovne sindikate v samostojne nosilce strokovnih pobud, predlogov in znanja za pomoč osnovnim oblikam sindikalnega delovanja, pri čemer se moramo odmakniti od sedanjega gledanja nanje kot zgolj na metodo in obliko našega dela!

- kako prenoviti načine, metode in oblike dela za učinkovitejšo delo v sindikatu, v delegatskem in skupščinskem sistemu in SZDL kot frontni organizaciji.

Zahteve delavcev so nedvoumne. Hočejo, da sindikat postane dejansko sindikat delavcev, ne pa podaljšana roka države ali drugih institucij političnega sistema. Tem ciljem naj bosta podrejena naša kadrovska politika in usposabljanje. Potrebujemo sindikalna vodstva in aktiviste, ki bodo pripravljeni zastaviti svoje znanje, strokovnost in sebe za interese in zahteve delavcev.

Takšno preoblikovanje vloge sindikata smo zapisali tudi v naše dokumente, predvsem v stališča in usmeritve »Iz krize s sindikatom delavcev«. Te osnovne usmeritve so v razpravi dobile podporo, izraženih pa je bilo tudi veliko zahtev po njihovi nadaljnji konkretizaciji in razdelavi. Brez tega bodo tudi te usmeritve samo stališče več. Konkretizacija in razdelava teh listin je naloga vodstev sindikata na vseh ravneh, še zlasti predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Zato je naša dolž-

V sedanjih razmerah in nasploh je izredno pomembno zgraditi učinkovit sistem zagotavljanja sindikalnih aktivistov.

Občinski sindikati morajo dajati pobude in predloge organom Zveze sindikatov Slovenije za reševanje življenjskih vprašanj delavcev. V tem vidimo njihov prispevek k zagotavljanju vpliva članstva na vsebino dela in politiko v Zvezi sindikatov Slovenije.

Drugo pomembno področje, ki lahko prispeva svoj delež k vsebinski in organizacijski prenovi sindikata, je v postavitvi sindikatov dejavnosti v vlogo samostojnih, odgovornih in strokovnih nosilcev rešitev za dejavnosti, in ki naj bi pomagal osnovnim organizacijam zveze sindikatov. Biti morajeta tudi nosilci posebnih interesov in pobudniki za usklajevanje le-teh pri oblikovanju skupne politike sindikata. To zahteva strokovno in kadrovsko okrepitev odborov sindikatov.

Možnosti za interesna združenja

Sindikati dejavnosti morajo z metodami in vsebino svojega dela zagotavljati možnosti za izražanje in povezovanje različnih interesov in struktur delavcev v posameznih dejavnostih. S takim načinom dela je treba odgovoriti na zahteve članstva po oblikovanju raznih interesnih združenj in zvez in jim dati možnost, da te svoje interese zakonito izrazijo in uveljavijo v zvezi sindikatov.

Zahteva po nujnosti sprememb načina dela sindikata na vseh ravneh terja tudi globlje spremembe v strokovni službi republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, v načinu njihovega dela, v njihovi strokovnosti in odgovornosti.

Metode in oblike dela je treba prilagoditi spremenjeni vsebini in delu zveze sindikatov, da ne bomo obremenjeni z vnaprej shematsko določenimi oblikami dela. Metode in oblike dela morajo biti v funkciji izgrajevanja jasnih stališč in politike sindikata ter njenega doslednega uresničevanja ter preverjanja. Tak način našega dela bo omogočal hitrejšo odzivanje na aktualne probleme delavcev in nudenje konkretnih rešitev in odgovorov, ki jih zahtevajo od sindikata.

Vračanje zaupanja v sindikat in pripadnost organizaciji ter učinkovitost našega dela je usodno povezana z našim argumentiranim, strokovnim in odločnim delovanjem v delavskih svetih, v delegatskih skupščinah (zlasti v zborih združenega dela) in v SZDL. Uveljaviti moramo, da pri odločanju o ključnih vprašanjih, ki zadevajo delavce, v teh organih ne bodo odločali brez poznavanja in mimo stališč, usmeritev in predlogov sindikata. Zavzemamo se za večjo vsebinsko in delovno povezanost sindikata z delegacijami za zbornice združenega dela, s čimer bomo neposredno okrepili odločanje delavcev.

Razvijali bomo načine in metode usklajevanja in oblikovanja stališč v organih SZDL. Pri temeljnih vprašanjih, ki zadevajo socialni in gmotni položaj ter prihodnost delavcev, pa vztrajamo, da postanejo stališča sindikata podlaga za usklajevanje v SZDL. Pri tem gre za uveljavljanje posebne vloge sindikata in nujnost njenega uveljavljanja v sistemu, ki smo jo doslej premalo uporabljali.

Takšen odnos zahteva dograjevanje aktov v družbenopolitičnih skupnostih in ozdih, ki naj v tem smislu določijo ustrežnejši in odgovornejši odnos do sindikata.

Izgrajevanje Zveze sindikatov Jugoslavije kot organizacije delavcev je skupna odgovornost in naloga organov sindikata vseh republik in pokrajin. Današnje razmere zahtevajo, da pridejo bolj do veljave interesi delavcev, tako da bo Zveza sindikatov Jugoslavije odražala tiste skupne interese, ki so pomembni za uveljavljanje stališč sindikata v skupščini SFRJ in zvezni konferenci SZDL. Če bomo zagotovili spreminjeno in aktivno vlogo sindikata v skupščini SFRJ in delegatskem sistemu, oblikovanje skupne politike na interesih delavcev, se bomo približali statutarnim nalogam Zveze sindikatov Jugoslavije in ne bo vzrokov za uvajanje novih institucij v političnem sistemu (na primer zbora združenega dela ali zvezne konference samoupravljalcev v skupščini SFRJ).

Za učinkovitejšo delo potrebujemo celovit informacijski sistem, ki bo dajal podlage za delovanje, učinkovitejšo delo in odločanje v zvezi sindikatov. Za naše delovanje potrebujemo podporo sredstev javnega obveščanja pri sprotne in učinkovite obveščanju članstva in kot pomembno oporo za naše politično delo. Na drugi strani pa lahko obveščanje pomeni kritičen odnos do preverjanja našega dela.

In ravno preverjanje našega dela, izpolnjevanje nalog in usmeritev, spreminjanje razmer in doseganje dejanskih rezultatov je naša ključna opredelitev in merilo za ocenjevanje naše uspešnosti. Temu bomo poudarili naše delo — to bo osnova za diferenciacijo med nami.

ne varnosti delavcev, upokojenecv in nezaposlenih;

- osebne dohodke in dohodek delovnih organizacij je treba razbremeniti — zmanjšati je treba obveznosti iz osebnih dohodkov za sofinanciranja proračunov občin in republike, zmanjšati obveznosti in prispevke za združenja in druge organizacije in jih usmeriti v zagotavljanje socialne varnosti delavcev;

- ob mehanizmih, ki jih moramo v ta namen dograditi, je treba ponovno preveriti davčni sistem in davčno politiko tudi z vidika njune socialne funkcije;

- v sindikatih se odločamo za prerazpo-

ljalni, da smo po kongresih zveze sindikatov opozarjali na prava, bistvena družbeno-razvojna vprašanja, ki zadevajo delavce in jih reševali. Pa vendar smo ob vsem tem doživljali kritike članstva o delu osnovnih organizacij zveze sindikatov, občinskih svetov ZSS, republiškega sveta ZSS in sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, češ da smo neučinkoviti, da sindikatu ne zaupajo, da nimamo dovolj jasnih stališč in politike do konkretnih družbenih vprašanj, zlasti številnih ukrepov in posegov države. Velikokrat smo bili deležni ocene, da so sindikalna vodstva nesamostojna in preveč odvisna od vodstvenih delavcev v organizacijah

nost, da na prvi seji predsedstva sprejmemo konkreten program našega dela z opredeljeno nalogo, rokov in njihovih nosilcev. To naj bo tudi podlaga za oceno našega dela na kongresu.

V programu moramo postaviti v ospredje tale vprašanja:

Občinsko organizacijo je treba po oblikah in metodah dela postaviti tako, da se odločno in dosledno opre na izražene interese članstva in pobude osnovnih organizacij zveze sindikatov, pa tudi odborov sindikatov dejavnosti, o vseh pomembnih vprašanjih, predvsem tistih, ki so temeljnega pomena za uveljavljanje interesov delavcev.

Iz razprave v komisijah

IZ KRIZE S SINDIKATOM DELAVCEV

Prva komisija

Saša Bernik, (Ilirija Vedrog) je razmišljal takole: »Premalo skrbimo za izobraževanje sindikalnih delavcev. S tem ne mislim samo sindikalnega izobraževanja. Pomembno je predvsem strokovno izobraževanje, ki bo sindikalnim delavcem zagotovilo, da bodo kos strokovnim odločitvam in da bodo res pripomogle k boljšim in pametnejšim odločitvam in da bodo res pripomogli k boljšim in pametnim odločitvam. Tako bomo res rodili nove programe, s katerimi bomo zadovoljni in na katere bomo ponosni. In to je naloga sindikata, namreč pravilno izobraževanje, če res želimo boljši in resnejši sindikat, ki bo imel večjo veljavo in več zaupanja sodelavcev. To je tudi izhod iz krize in zagotavljanje socialne varnosti delavcev.«

Vlado Šmerc, Tomos tozd Proizvodnja, je že na začetku pribil, da neštokrat prihajamo v položaje, ki so zreli za prekinitve dela, pa vendar smo doslej uspeli zadržati zaupanje delavcev sindikatu, tako da do hujših konfliktnih situacij zaradi likvidnostnih težav ni prišlo. Seveda to ni porok za naprej, saj nismo sposobni predvideti, kakšen način gospodarjenja nam bo država administracija predpisala.

Beno Hočevar, je govoril o umetnosti organiziranja sindikatov v regijah. »Naše zahteve po preučitvi regijske organiziranosti temeljijo predvsem na dejstvu, da nobena organiziranost, ki je v nekem trenutku morada celo dobra, ne more biti pa večno, saj se moramo organizirati v smislu gospodarskih in življenjskih tokov.«

Skoraj o vsem odloča federacija

Miloš Varga je razmišljal o ustavnih spremembah. »V bistvu smo razporejanje, odločanje razporedili tako, da o 60% zadev odloča Beograd (na ravni federacije), o približno 30% odločajo v republikah, občini pa ostane 10% odločanja o bistvenih vprašanjih. Mislim, da je tudi to krivo, da so zbori v občinah dokaj pasivni.«

Ko je razmišljal o organiziranosti sindikatov, je dejal: »Zato nikakor ne moremo podpreti ideje, da bi ukinjali sindikate dejavnosti. Mislimo, da bi bilo to skregano z zgodovinsko logiko nastajanja zveze sindikatov, kajti zveza sindikatov pomeni zvezo strokovnih sindikatov!«

Boris Macur, Tovarna celuloze in papirja **Djuro Salaj Krško**: »Naša tovarna, ki je največja tovarna celuloze in papirja v Jugoslaviji, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni mogla redno obnavljati in posodabljanju svojih proizvodnih zmogljivosti, tako da ima zdaj precej zastarelo opremo, ki zahteva znatna sredstva za vzdrževanje... Opremo za proizvodnjo celuloze in papirja moramo uvažati, in to v glavnem s konvertibilnega tržišča, saj je v Jugoslaviji skoraj nihče ne proizvaja. Kljub temu pa moramo zato opremo plačevati izredno veliko carino, carinske dajatve in takse, kar vse skupaj znese do 40% dinarske protivrednosti uvožene opreme... V tovarni brezlesnega papirja v Titovem Drvarju so porabili za opremo približno 50 milijonov dolarjev, vendar ni obratovala, ker je niso znali uporabljati.«

Nepotrebni stroški

Grujo Milosavac je govoril v imenu gradbenikov. »Opozoril bi rad, da ima slovensko gradbeništvo zasedeni dve tretjini zmogljivosti. Stvar se bo še slabšala, zato bodo razmere v naši dejavnosti vse hujše. Hudo je tudi v tujini, kjer se prav tako zmanjšuje naložbena dejavnost in smo seveda vse manj konkurenčni... V tujini še kar naprej nastopamo nepovezano, si konkuriramo na istih tujih tržiščih. S tem povzročamo nižje cene in družbeni skupnosti velike in nepotrebne stroške... Ker si res želimo iz te gospodarske krize, menimo, da bi sindikat moral odigrati svojo vlogo in se postaviti na pravo stran. Sindikat mora (v to ga sili tudi čas) poiskati boljšo obliko dela, tako, ki mu bo omogočila več samostojnosti, tako da bo lažje uveljavljati zahteve delavcev in skrbel za njihovo socialno varnost.«

Marjan Koren je ocenil delo Zveze sindikatov Slovenije po 11. kongresu in ugotovil, da je vloga sindikatov v družbenem dogajanju skopnela in da je sindikat le spremljevalec družbenih dogajanj. Dobre zamisli, ki so jih imeli posamezniki v sindikatu, so prevzeli drugi in so z večjo odgovornostjo krepili svoj ugled. »Menim, da bi se morali bolj odločno zavzemati za to, da bi stali v ospredju družbenopolitičnih dogodkov...«, kar pa hkrati pomeni, da se morajo v vseh organizacijskih oblikah delovanja sindikata vsi organi in funkcionarji hitro in ustrezno odzivati na zahteve članstva.«

Izstopiti iz koalicije oblasti

Drago Horvat, Avtoradgona »... Danes, ko smo pričeli dogodkom v Mariboru in drugih delih Slovenije, moramo kritično pretresti nenačelni in omahujoči odnos do stavke oziroma delavskega gibanja, katerega cilj je doseči nujne spremembe v naši družbi in zagotoviti človeka vredno življenje. Želim opozoriti na nedoslednost pri ocenjevanju posameznih stavk, do katerih se tudi sindikat pogosto dvoumno opredeljuje in je njegova ocena odvisna od konstelacije sil v nekem okolju in stopnje politiziranosti same stavke. Govorim predvsem o oportunistu posameznih sindikalnih funkcionarjev. Sindikat doslej še ni odgovoril, kakšen odnos bo imel do delavcev, ki v stavki nečejo sodelovati in kakšna sredstva so na voljo stavkovnemu odboru, da zaščiti delavce, ki sodelujejo v stavki. V stavkovnih pravilih smo povedali, da bomo sankcionirali tiste delavce, ki se na poziv stavkovnega odbora ne bodo vrnili na delo. Mene pa zanima, kaj bomo naredili s tistimi, ki se na poziv stavkovnega odbora ne bodo priključili k stavkajočim.«

... Sindikat bo moral, če bo hotel uživati zaupanje zaposlenih izstopiti iz koalicije oblasti in začeti uresničevati poslanstvo, zaradi katerega pravzaprav obstaja. Mislim, da je potrebno prenehati prakso, da se sindikat vtikuje v vse in da vse ve in da lahko vpevsopod kaj pametnega reče. Tembolj, ker obenem govorimo, da je za strokovne zadeve pristojna le stroka. Sindikatu očitam tudi premalo odločen odnos do razmer v delegatskem sistemu. Skrajni čas je, da ugotovimo konkretne slabosti tega sistema in jih začnemo odpravljati. Danes sem želel postaviti vprašanje tudi predsedniku Mihi Ravniku, in sicer, kdaj so mu delavci povedali, da niso za referendumski sprejem ustavnih dopolnil. Mi v Avtoradgoni smo imeli namreč zelo dobro razpravo o ustavnih dopolnilih in smo se odločili za referendum. Tako da v našem imenu in v imenu še nekaterih delovnih organizacij Miha Ravnik tega ni imel pravice reči.

Adrian Furlan, Slavnik Koper: Sindikat pri svojem delu pogosto opaža odpor upravnih in poslovnih organov. Ugotavljam, da se to dogaja pogosto zato, ker je sindikat spriči svoje organiziranosti nemočan. Sistem organiziranosti, od organizacije združenega dela, občine, republiških odborov dejavnosti, ni povezan, kar pomeni, da v republiških sindikatih ni pravih predstavnikov dejavnosti, zato je prav tu treba iskati odgovor na vprašanje, zakaj se ti ne zavzemajo za pravice delavcev in njihovo socialno varnost. Iz prakse lahko potrdim, da republiškega sveta, predvsem pa republiškega odbora prometa in zvez, ni bilo čutiti pri reševanju vprašanj avtobusnega potniškega prometa. Po dveh stvarkah v naši delovni organizaciji, kakor tudi po stvarkah v drugih organizacijah združenega dela, smo pričakovali učinkovitejšo in agresivnejšo odzivanje sindikata. Zato lahko rečem, da mi pravzaprav še do danes ni jasna vloga sindikatov dejavnosti, ki bi morali po mojem prepričanju bistveno spremeniti svoje delovanje, če res hočejo iz krize s sindikatom delavcev. Upam si trditi, da je sindikat močan le takrat, ko pride do stavke v delovni organizaciji. Prav zato sem prepričan, da stavke ne morejo biti kršitev zakona in predpisov in da jih je treba vnesti v ustavo kot zakonito pravico delavskega razreda v bitki za svoj prav.

Alfonz Gramc, Certus Maribor: Pridružujem se mnenju tovariša iz Gornje Radgone, ki pravi, da delavci želijo delati, tudi tisti, ki so na ulicah, in to dobro delati ter si tako zagotavljati obstoj, sebi in svoji družini.

O preobrazbi še ni sledov

Irena Fister, Koper: Sindikat si mora prizadevati predvsem za krepitev samoupravnega položaja delavca in zagotavljanje možnosti za njegovo ustvarjalno delo ter s tem kakovostno življenje. Pa ne le v besedah, temveč predvsem z dejanji. Zato moramo v sindikatih stalno preverjati svoje delovanje in pri tem gledati, ali nas to približuje cilju ali oddaljuje od njega. To pomeni, da moramo podpirati vse tiste predloge in ukrepe gospodarstva in drugih politik, ki peljejo k omenjenemu cilju. Z vsjo odločnostjo pa moramo odklanjati vse tisto, kar je v nasprotju s to našo temeljno opredelitvijo.«

Mija Fajfar, Zagorje ob Savi: ZAGORJE OB SAVI Svobodna menjava dela ni zaživelela. Zaradi omejitvenih zakonov je danes ostalo še zelo malo zadev, o katerih delegati lahko odločajo. Posledica tega je, da so skupščine sisov pogosto nesklepčne. Delegati preprosto ne prihajajo na seje, ker se počutijo kot deli glasovalnega stroja, ne pa kot resnični oblikovalci politike. Odločajo o že odločenem.

Anton Miklavčič, Kranj: Prenovo gospodarstva mora spremljati tudi preobrazba družbenih dejavnosti in družbene nadgradnje, ki s svojimi storitvami neposredno zagotavljajo bistvene možnosti za nadaljnji družbeni razvoj. Ugotoviti je treba, da, žal, doslej o kakšni preobrazbi še ni sledu, pač pa smo priče le siromašenju teh dejavnosti. Z ukrepi v zadnjih dveh letih, torej ne šele z letošnjimi se je gmotni položaj, na primer kulturnih dejavnosti, nezadržno in zelo hitro slabšal in se še slabša.

S seje so poročali: **Andrej Agnič**, **Saša Bernardi**, **Ciril Brajer**, **Marija Frančeškin**, **Marjan Horvat**, **Ivo Kuljaj**, **Emil Lah**, **Jaro Novak**, **Sašo Novak**, **Boris Rugelj** in **Igor Žitnik**.

Jože Arzenšek, Celje: Republiški odbor sindikata zdravstvenih delavcev daje na današnji seji pobudo, da ponovno preverimo in določimo višino oziroma spremenimo višino zajamčenega osebnega dohodka v znesku 220.000 dinarjev, ker meni, da je to premalo za preživetje. Skladno s tem daje mo v presojo tudi mnenje, po katerem bi se morali delavci, ki izpolnjujejo enega od pogojev za upokojitve, upokočiti. To pa zato, da bi prepustili mesto mladim, ki čakajo na zaposlitev, ker vidimo edino v tem rešitev, da bi si vsak z zaposlitvijo poskrbel za svojo socialno varnost.

Nezaupanje delavcev

Alenka Kovšca, Kranj: »Zgrešene so predstave, da bomo z zniževanjem družbenega standarda povečali učinkovitost delovnih organizacij; še posebej, če kdo misli, da nam bo to uspelo z zapiranjem vrtec in zdravstvenih ustanov, povečevanjem participacije, prepredčevanjem gradnje novih šol, ukinjanjem kulture itd. Mislim, da je pravilna ocena, da za visok družbeni standard premalo ustvarimo. Res pa je, da se moramo vprašati, ali je ta res tako visok. Priznajmo: v nekaterih delih je res neracionalen. Bojim se, da z ukrepi, ki jih sprejemamo še zdaleč nismo posegli v katerega od tistih delov, v katerih je za tak poseg veliko premalo časa in ocen. O tem, zakaj jih nimamo in zakaj so bile neracionalnosti tudi podprte, tako v politiki kot v strokovnih službah, bodo morali odgovorni jasno spregovoriti.«

Slavko Bastič, Trbovlje: »V najtežjem položaju smo delavci v tistih delovnih organizacijah, v katerih potekajo sanacije in v katerih že več mesecev prejmemo zajamčene osebne dohodke, ki ne zagotavljajo niti dostojnega preživetja. V Strojni tovarni v Trbovljah je maja približno 900 delavcev prejelo manj kot 320.000 dinarjev osebnega dohodka, 300 delavcev celo manj kot 230.000 dinarjev. Med njimi je precej kvali-

ficiranih delavcev. Večina je celo mlajša od 35 let, zato je bržda odveč poudarjati, da takšni osebni dohodki ne zagotavljajo niti najosnovnejših življenjskih možnosti, kaj šele da bi z njimi napolnili košarico, o kateri govorimo v sindikatih. Zaradi tega morajo programi gmotne in socialne varnosti delavcev predvideti tudi vire potrebnih sredstev, ki jih je za ta namen občutno premalo. Vendar pa menimo, da takšen program ne bo odigral svoje vloge, če sindikati ne bomo uspeli tega programa zapisati tudi v ustrezne akte delovnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti.«

Ivan Gnuš, Hrastnik: »Če ti je predpisana višina osebnih dohodkov ne glede na rezultati poslovanja, potem dejansko ne moremo govoriti o samoupravljanju. Ne vem, kako lahko v takšnih razmerah pričakujemo večjo zagnanost delavcev za delo, večjo produktivnost, bolj smotrno porabo sredstev itd. In kakšno nalogo smo v teh razmerah opravili sindikalisti? Bili smo razglaševalci najrazličnejših ukrepov vlade, mirili smo delavce, obljubljali boljše stanje in v strahu pričakovali morebitne stavke. Vse to je rodilo nezaupanje delavcev sindikatu, tako da vse pogosteje postavljajo vprašanje o vlogi in pomenu sindikata v naši družbi. Takšna vprašanja se tudi meni zastavljajo, zato mislim, da takšnega sindikata ne potrebujemo. Zato podpiram predložene dokumente, v katerih smo zapisali, da se bomo uprli intervencijskemu ukrepanju države in da bomo za to uporabili vsa sredstva sindikalnega boja.«

Ivan Mlakar, Domžale: »Naša sindikalna organiziranost ne temelji na sprotnem in doslednem ocenjevanju dela, temveč na togo zapisanih dogovorih. Takšna je pač naša organiziranost in ne bomo si dovoljevali, da nam bi jo kdo spreminjal, kar seveda ni dobro. Borimo se, da sindikat ne bi bil transmissijski, na drugi strani pa imamo na slehernem koraku številne nepotrebne transmissije. Omenim naj vlogo in potrebnost medobčinskih svetov, kar ne velja samo za sindikat, temveč tudi za druge družbenopolitične organizacije in strokovne ustanove. Ali ne bi bilo namesto teh v okviru predsedstva RS ZSS smotrnejše imenovati izvršne sekretarje, ki bi skrbeli za določena vsebinska vprašanja, hkrati pa tudi teritorialno bdeli nad delom določenega števila občinskih svetov. Mislim, da se o tem ne bi smeli kaj dosti več spraševati. In če res mislimo ločiti sindikat od države, potem bi morali – poleg tistega, kar sem že dejal – temeljito spremeniti tudi vlogo republiških odborov dejavnosti.«

Ne potrebujejo miloščine

Edo Kavčič z Jesenic: »V razpravi je bila potrjena tudi ugotovitev, da je temeljni pogoj za uresničevanje in krepitev vloge sindikata v političnem sistemu tudi kadrovska in akcijska usposobljenost. Zato moramo kadrovanju posvetiti veliko več pozornosti, zlasti za vodstva osnovnih organizacij, saj je popolnoma jasno, da se bitka za uveljavljanje usmeritev in stališč začneja v osnovnih organizacijah, rezultat pa je v veliki meri odvisen tudi od usposobljenosti nosilcev funkcij. Zato se zavzemamo za primerne oblike usposabljanja. Hkrati menimo, da dveletni mandat za predsednike in člane izvršnih odborov ne ustreza in predlagamo, da se pripravijo in podrobno izdelajo pravila za izvajanje kadrovske politike. Tako bodo v vodstvih sindikata delavci, ki uživajo zaupanje, so sposobni in želijo reševati naloge in zahteve svojega članstva.«

V razpravah smo med drugim poudarili, da je potrebno osnovne organizacije sindikata okrepiti tudi gmotno. Zato se zavzemamo za delitev članarine v korist osnovnih organizacij in predlagamo, da se pripravi predlog za razpravo.

Na koncu pa želim poudariti še to, da sedanji sistem družbenoekonomskih odnosov mora upoštevati sindikat in da je sindikat njegov sestavni del in ne alternativa, zato je nadvse pomembno, da ga nenehno prilagajamo in dograjujemo. Ob zaostrovanju družbenopolitičnih in gospodarskih razmer pa postaja vedno bolj očitno, da zares potrebujemo sindikat kot organizacijo delavcev, ki bo sposobna najti izhod iz te krize.

Jože Levstik iz Kočevja: Današnji položaj je takšen, da zahteva nove začetke, predvsem razgibanje zasebne pobude po vzoru razvitega sveta. Spoštovanje naravnih zakonitosti, sodobne tehnologije in ekonomskih kazalcev nam ponuja model zaokrožene organske družinske kmetije, ki poseduje tudi gozd. Taki sposobni gospodarski subjekti ne potrebujejo nobene miloščine. Kmetijski strokovnjaki naj ne bodo paketni agromoni, temveč naj se vključijo v neposredno proizvodnjo.

Ada Lovše predlaga, da bi se tako kot v družbenem sektorju, v katerem postane delavec član sindikata takoj, ko se zaposli, to uveljavilo tudi pri delavcih, zaposlenih pri obrtnikih. Pristopna izjava bi morala biti sestavni del pogodbe o sklenitvi delovnega razmerja, ne pa, da je to poseben list, ki je ločen od pogodbe. Prepričana sem, da bi tak način včlanjevanja poenostavil organiziranost. Članarina bi bila samodejno odvedena pri mesečnem obračunu. Le če delavec ne bi želel biti član Zveze sindikatov Slovenije, ga na podlagi njegove pisne izjave o tem ne bi včlanili v vrste ZSS. Mislim, da bo ta predlog sprejet tudi na kongresu ZSSJ, čeprav sem v gradivu za to sejo prebrala malce drugačen predlog in tudi tovariš pred mano je to vprašanje obravnaval v drugačnem smislu. Za nas, delavce pri obrtnikih, še do danes ni pripravljena prenovljena kolektivna pogodba, čeprav je ta, ki je uradno v rabi, iz leta 1981 in je označena z »neuradno prečiščeno besedilo«. Res so jo nekoliko dopolnili in popravili, toda v tem gospodarskem položaju je treba vanje nujno vnesti tudi to, da delavec dobi zagotovljen osebni dohodek. Sprašujem se, kje je tu zveza sindikatov, in ali ni ravno tu njeno mesto, da zaščiti delavca.

Programi preobrazbe

Jože Oblak iz Ljubljane: »Konferenca sindikata ozda Iskra je na osnovi idej o spremembi zakona o združenem delu in ustave ter konkretnih dogajanj v Iskri sklenila, da se mora zavzemati za zagotavljanje polne zaposlenosti kot dolgoročnega in temeljnega cilja združevanja v sozdu Iskra, saj je to ena izmed osnovnih vrednot, ki povezuje delavce v Iskri. Sindikat se zavezuje da neizprosno razvoja tehnologij, ki prinašajo s seboj tehnološke in ekonomske presežke delovne sile, vendar vztraja pri tem, da se je treba v poslovnih in strokovnih službah ter ozidih skupnega pomena veliko bolj truditi za zagotavljanje polne zaposlenosti, preden lahko govorimo o presežkih delovne sile v sozdu Iskra. Sindikat Iskra bo deloval predvsem tako, da bodo delavci zavestno sprejemali spremembe, ki jih prinašata nova tehnologija in ekonomska kriza, v kateri sta tako sozdu Iskra in kot vsa družba. Sindikat ne bo varoval slabega dela ali nedela. Potrebno je sprejemati nova dela, ne da bi se delavec pri tem skliceval na opise del in nalog, za katere združuje delo in sredstva, vendar pa je pri tem treba upoštevati ustrezno izobrazbo in sposobnosti posameznika. Tako postane mobilnost delavcev med tozdi in delovno organizacijo večja in zato se zmanjšujejo tehnološki presežki. Od odgovornih delavcev v sozdu, delovni organizaciji in tozdih se zahteva analiza stanja in predlogi glede zagotavljanja polne zaposlenosti. Sindikat zahteva od ustreznih služb tozdiv in delovne organizacije, da pripravijo programe preobrazbe, s katerimi bi zagotovili prekvalifikacijo in dokvalifikacijo delavcev, ki delajo pri neperspektivnih programih. V vseh naložbenih, sanacijskih in preobrazbenih programih morajo posvetiti več pozornosti kadrovskemu delu dokumenta. V programih morajo biti jasno izdelane analize za prenavo sedanjih kadrov in načinov reševanja morebitnih ekonomskih in tehnoloških presežkov. Sindikat bo poskrbel za ustvarjanje primernih družbenih razmer za reševanje tehnoloških in ekonomskih presežkov prek delegatskega sistema, in sicer za predčasno upokojevanje z možnostjo dokupa delovne dobe, za skrajševanje delovnega časa, za spremembe zakonodaje, kar zadeva reševanje tehnoloških in ekonomskih presežkov z družbenimi sredstvi, pred stečajem ali redno likvidacijo ozda, za zgraditev boljšega sistema socialnih ukrepov v primeru brezposelnosti, za izboljšanje pogojev za oblikovanje sredstev, namenjenih izobraževanju, prekvalifikaciji in dokvalifikaciji. Konferenca sindikata bo vztrajala pri tem, da se v samoupravnem sporazumu o združevanju v sozdu opredeli obveznost do zagotavljanja dela v sozdu. Če tega ne bi uresničili, bo sindikat ocenil poslovodne organe glede uresničevanja sprejetih stališč in raziskal njihovo odgovornost ter predlagal ustrezne ukrepe. Seveda pa so za dejansko prenavo, potrebna tudi dodatna sredstva, ki naj bi jih po mnenju članstva delo-

ma zagotovili tudi iz sredstev, ki se izločajo za pomoč nerazvitim. Tehnološki in ekonomski presežki skoraj zagotovo spadajo v to kategorijo.

Boris Lipužič iz Ljubljane: »Oblikovanje nove strategije razvoja izobraževanja in preobrazbe vzgoje in izobraževanja zaradi sedanje družbene in gospodarske krize ni mogoče odlagati na boljše čase. Zato menim, da bodo nujne premišljene postopne spremembe v vzgojnoizobraževalnem sistemu, ki bodo upoštevale zlasti naslednje:

- Da zagotovimo več splošnega znanja, zlasti s področja informatike in računalništva ter naravoslovno-matematičnih ved, mladini na vseh ravneh šolanja in delavcem z izpopolnjevanjem ob delu,

- da omogočimo fleksibilnejše pridobivanje dopolnilnega znanja tistemu delu mlajše populacije, ki ni uspešno končala osnovne ali srednje šole in nima ustrezne podlage za pridobivanje strokovne usposobljenosti, pa je zaradi nedokončane strokovne izobrazbe brez prave perspektive v slepi ulici.

- Čimprej opraviti revizijo nomenklaturre poklicev po dejavnostih, da tako odpravimo razdrobljenost poklicev z ozkimi izobrazbenimi profili, kajti v sodobnem svetu je vse bolj očitno, da je treba šolati širše izobrazbene profile, torej poskrbeti za solidno splošno in širšo strokovno izobrazbo. Preveč razdrobljeni izobraževalni programi in usmeritve pogojujejo tudi sedanjo razdrobljeno in neracionalno šolsko mrežo, ki je nastala v zadnjem desetletju.

- Upoštevati sistem stalnega inoviranja znanja in strokovnega izpopolnjevanja delavcev ob delu za pridobitev novih znanj, dopolnih znanj, potrebnih za uresničevanje novih proizvodnih programov oziroma za prezaposlitve, o čemer je govoril tudi tovariš iz Iskre. In tako dalje.

Redna pot ni vedno mogoča

Rudi Zupanc iz Grosupljega Po februarški stavki v SGP Grosuplje smo v sindikatu prepričani, da vseh nasprotujočih si interesov in napetosti v delovni organizaciji ni mogoče vedno reševati po redni poti. To še zlasti ni mogoče v razmerah, ko so delavci socialno ogroženi, ko delovna organizacija ne obvladuje vseh vzvodov za reševanje njihovega položaja in zahtev, zato menimo, da je stavka sicer izredna, vendar legitimna oblika reševanja konfliktov. Naša stavka je trajala tri dni, od tega dva dni spontano in neorganizirano, ker so delavci vsak zase postavljali zahteve, ki so se nanašale predvsem na delitev oziroma prerazdelitev sredstev stavkajočih, nihče pa ni zahteval bolj stimulativnega nagrajevanja, ukrepov za izboljšanje produktivnosti in ekonomičnosti proizvodnje, manj administrativnega poseganja v poslovanje, razbremenitev dohodka in podobno. Vse upiranje in vse zahteve so letele na organe upravljanja v podjetju, ne glede na to, da so ti le deloma odgovorni za težak položaj delavcev in da niso povsem pristojni za reševanje njihovih zahtev. Večina se je zato medlo ali pa se sploh ni zavedala, da je del odgovornosti in pristojnosti v rokah države. Menimo, da bi stavka trajala manj časa in bi nastalo manj škode, če bi od začetka potekala organizirano, po znanih pravilih igre. Ker stavkovna pravila sedaj niso obvezujoča, bi lahko nekaj najpomembnejših določil vnesli v interne akte in z njimi vsaj v grobem opredelili ravnanje vseh strani v primeru stavke. Zdi se nam pomembno, da stavko vodi organizirano in osveščena skupina, ki pozna kratkoročne in

dolgoročne interese delavcev, ki zna ločiti upravljene zahteve od tistih, ki so v nasprotju s splošno družbeno sprejetimi usmeritvami, ki zna zahteve opredeliti in jih nasloviti na tistega, ki je za njihovo reševanje pristojen. Naša stavka dokazuje, da v razmerah, ko je vloga sindikata nejasna, ko pristojnosti poslovodnih struktur samoupravnih organov in države niso natančno razmejene, ko ni razčiščen pojem družbene lastnine - to ni preprosto. Vlogo voditelja stavke bi gotovo opravil sindikat, bodisi osnovna organizacija, občinski, mestni ali celo republiški sindikat. Sicer se pa tudi v drugih primerih, ko bi stavko vodila OOS, angažiranje zunanega, zlasti občinskega in panožnega sindikata, zelo pomembno, če dosledno zagovarja stališča in politiko sindikata in pri tem podpira OOS in pomaga s strokovnim znanjem.

Sonja Pestotnik, Domžale: »Papirnica Količevo ima ne glede na izredno težak položaj svojo perspektivo. Zato menimo, da bi bila pomoč širše skupnosti opravičena. S svojo zadolženostjo in negativnimi rezultati poslovanja presega zmožnost rešitve tako v okviru delovne organizacije kot občine. Vloga in pomen sindikalne organizacije, sta bila v zadnjem obdobju ob dobri zasedbi vodstva sindikata zelo uspešna. Sindikat sooblikuje najpomembnejše odločitve o usodi delovne organizacije in s tem o socialni varnosti zaposlenih. Razreševati poma-ga vprašanja kadrovske, socialne in razvojne politike, saj stalno mobilizira delavce z razmišljanjem o njih. Pri tem ohranja veliko samostojnost in skuša slediti večinskim težnjam v kolektivu. Zato menimo, da bi moral sindikat čimprej postati neodvisen od drugih političnih struktur, zlasti pa od dnevne politike, in postati tisto, kar je opredeljeno v temeljnem poslanstvu sindikalne skupine, ki mora biti delavska.«

Marjan Mirnik, Celje: »Tovariš predsednik je na peti strani uvodnega referata dejal, da noben delavec brez lastne krivde ne more ostati brez dela in da nihče ne sme biti prepuščen samemu sebi pri reševanju eksistenčnih problemov. Zdaj smo pa tam. Dobro in veliko lahko dela le zadovoljen delavec. Program zagotavljanja socialne varnosti vsebuje vse prvine dobrega gospodarjenja ali dobre organiziranosti. Trdim, da mora delavec z dobrim in poštenim delom osem ur dnevno zaslužiti toliko, da lahko človeku dostojno preživi sebe in družino. To se pravi, da mora imeti ustrezen osebni dohodek. Če pomislimo, da zdaj v Sloveniji dobiva socialne pomoči okoli 300.000 ljudi, potem se moramo zavedati, da so naši osebni dohodki prej vse drugo kot dobri.

Franc Druks, Titovo Velenje: »Sindikat je v krizi, saj govorimo o splošni družbeni krizi. Menim, da se ta kriza v sindikatu ne pozna toliko po tem, da bi delavci množično obračali hrbet svoji organizaciji. Menim, da je sindikat v krizi zato, ker delavci od njega pričakujejo več, kot mu omogoča in prepušča pač družbeni in politični sistem. Ko s temi osnovnimi opredelitvami v tezah ocenjujemo gradivo za razširjeno sejo RS, gotovo ugotovimo tudi, da je bilo verjetno premalo časa, da bi lahko temeljiteje pripravili izhodiščna vprašanja, ki smo si jih postavili v tezah. Ta lahko pomeni, da bo ta razširjena seja odgovorila le na nekaj vprašanj in dilem, s katerimi se srečujemo sindikati, ko preverjamo in dograjujemo svojo vlogo in delovanje kot organizacija delavcev. Da pa bi do kongresa ta vprašanja vendarle definirali, predlagam, da zadolžimo enega svojih organov - predsedstvo ali druge organe -, da nadaljuje danes začeto delo. Tako bi lahko na kongresu sprejeli potrebne statutarne in druge spremembe in

dopolnitve, ki zadevajo vlogo in učinkovitost delovanja ZS Slovenije. To predlagam tudi zato, ker smo v predloženem gradivu za razširjeno sejo ostali na nekaterih področjih premalo definirani pa tudi starega ponavljamo več kot v tezah. Tako smo še vedno premalo rekli o ustavnih poziciji sindikatov. Tako pravi tudi peta alineja temeljnih usmeritev za delovanje sindikatov v poglavju o krizi sindikatov delavcev na osmi strani gradiva, namreč, da mora biti ZS sindikat članstva in ne državni ali transmissija partije. Tu so namreč možne različne interpretacije kljub določenim kasnejšim opredelitvam v gradivu.

V tem okviru je obravnavati tudi sindikate te dejavnosti. V našem ROS smo se zavzeli da morajo le-ti postati konstitutivni dejavnostni ZK. V gradivu so sindikati dejavnosti še naprej opredeljeni kot oblika in metoda dela, kar pomeni nekakšen fakultativni položaj v delovanju ZS. To sindikate dejavnosti potiska od sodelovanja v sooblikovanju politike ZK, saj se kljub širitvi in poglobitvi njene definicije še vedno znajde v celovitem sklopu položaju.«

Ladislav Pevnik, Izola: »Potrebna je prenova tudi v delovanju sindikata. Začeti bomo morali pri osnovni odgovornosti za upravljanje in odločanje o delu in rezultatih dela. Sindikati se bodo morali zavzemati za takšno politiko, da delavcu te pravice ne bi mogel in ne smel nihče odvzeti z nobenim predpisom. Le tako bomo vzbudili v delavcih čut gospodarja, ki ne bo težil samo po delitvi, ampak tudi po večjem poslovnem skladu, obnovi dotrajanih osnovnih sredstev. Sindikat se je s krizo znašel v novem položaju, na katerega ni bil dovolj strokovno in politično pripravljen, in sicer ne v organizacijah združenega dela ne v občinskih in republiških svetih, kjer je še vedno vse preveč forumskega in voluntarističnega delovanja pa tudi preveč zlizanosti sindikatov in to izvršilnih in vodstvenih ter vodilnih struktur delovnih organizacij ter občinskih, republiških in zveznih organov. Zveza sindikatov bo morala upoštevati mnenje članstva in uresničevati njihove zahteve prek izvršilnih in vodstvenih organov v naši družbi. Pri reševanju iz krize sindikata delavcev se ne moremo strinjati, da postaja osnovni nosilec razvoja, sistema in politike delitve osebnih dohodkov kot sestavine ustvarjenega dohodka, kot temelja oblike gnotne stimulacije oziroma zdaj nestimulacije delavcev. Sindikat mora zahtevati od strokovnih institucij takšen družbeni dogovor o nagrajevanju, ki bo zagotavljal večjo samostojnost združenega dela, vse drugo pa kategorično zavrača.

Andjelko Čakarun, Koper: Čas je, da organiziramo sindikat tako, da bo organizacija delavcev, njihovih potreb, želja in odpravljalcev težav, ki nas vsakodnevno pestijo. Sindikat se mora otresti svoje prenosne naloge in koketiranja z ZK in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami. V ta namen so nam potrebne lastne ideje, so potrebni lastni ljudje, ki bodo vodili sindikat v osnovni organizaciji in navzgor tako, da bodo imeli delovne ljudi za sabo. Vprašam se, kakšna sta naša organiziranost in delo, da iz občil zremo, da štrajkajo in da ne vemo, kakšne težave pestijo nam sorodne organizacije iz iste panoge. Tu je nekaj narobe. Organizirati se moramo tako, da bodo strojniki, gradbinci, tekstilci, delavci v prometu in drugi zahtevali, zastopali in imeli ista stališča za svojo panogo, ne vsak zase skrbeli, koliko bodo lahko odtrgali.

Naj končam s predlogom, da razmislimo o naši organiziranosti po dejavnosti, o naši povezanosti in o našem delu. Skušajmo se zavedati tega, da je v sindikatu potrebno nekaj narediti, da bi lahko rekli, da smo tisti sindikat, ki bo opravičil naziv organizacija delavcev, in sicer tistih, ki nekaj hočejo in nečesa nočejo, ne pa da morajo samo zategovati že tako ozek pas. Skratka, začnimo delati tako, da si bomo lahko gledali v oči in ne vsak na svojem koncu v tla.

Najvažnejše: kadrovska prenova

Jože Antolin, Kranj: »Največji poudarek in pomen v snovanju preнове sindikata smo v kranjskih sindikatih namenili potrebni kadrovske prenovi Zveze sindikatov Slovenije. Globoko smo prepričani, da je kadrovska prenova v sindikatih ključnega pomena in izhodišče preнове sindikata. Današnji čas in sedanje naloge zahtevajo od sindikatov, še posebno pa od poklicnih sindikalnih funkcionarjev strokovno usposobljene, pogum in nekompromisnost, skratka ljudi, ki se bodo pripravili argumentirano boriti za resnične delavske interese, ki bodo imeli pri svojih članih resničen, ne pa lažen ugled, ki se bodo čutili odgovorne svojim članom, ne pa samo višjim organom in forumom, ljudi, ki bodo sposobni spreminjati kritične razmere in tako utrjevati ugled in večjo samostojnost sindikata.«

Mitja Škerl, Ajdovščina: »Občinski svet je sprejel naslednje stališče do pobude republiškega vodstva za poseben sklad socialnih pomoči članom sindikata in predlagana navodila za te pomoči.

Ne sprejema se predlog za ustanovitev posebnega sklada za socialne pomoči članov sindikata. To utemeljujemo predvsem s tem, da je osnovna naloga sindikata skrbeti za razvojno politiko in zagotavljanje produktivno delo, iz katerega bo delavec stimuliran, stimulatивно nagradjen, in ne skrbeti za socialno pomoč. Poleg tega se sredstva za socialne in druge pomoči že zbirajo iz drugih virov tudi v breme dohodka in bruto osebnega dohodka. Zato ni smotno, da se viri predvsem podvajajo, še posebno zato, ker osnovnim organizacijam primanjkuje sredstev iz članarine za dejavnost. Kot smo lahko ugotovili iz predloženih navodil za pomoči, bo tak način zbiranja sredstev na republiški ravni neučinkovit. Zahteval bo še nove komisije, administriranje. Ob pomanjkanju notnih evidenc prejemnikov socialno-zdravstvenih dodatkov bo sumljiva tudi pravičnost dodeljevanja. Predlagamo, da so sredstva za socialne pomoči del sredstev, s katerimi razpolaga osnovna organizacija, ki jih bo najbolj učinkovito porabljala.

Po meri ljudi ali politike

Marjan Černe, Koper: »Če drži, da šele v zadnjem času ugotavljamo, da ta sindikat ne štiti dovolj delavca, skratka ni po meri delavca, potem moramo ugotoviti, da je bil to sindikat po meri politike in razmer, v katerih smo doslej živeli. Razmere so se bistveno spremenile. To zahteva tudi bistvene spremembe v delu sindikata, saj si bodo delavci sicer sami poiskali sebi ustrezno organiziranost. Zato mora sindikat v boj, in to predvsem proti tistim, ki želijo delavcem dobro, jim vse predpisujejo, dajejo navodila za izhode iz krize in od njih zahtevajo, da so dobri, produktivni objekti, pri tem pa pozabljajo, da delavci komaj živijo in se ne borijo več za boljši jutri, ampak za današnje preživetje. Urejanje današnjih razmer zahteva naprej v sindikalnih vrhovih poštene in odločne ljudi, ki bodo pripravljene nastaviti pleča v korist delavca. Primere imamo, tako kot je v ZK tov. Kučan, v SZDL tov. Smole in tudi v mladini tov. Anderlič. Tak način dela bo gotovo pripomogel k večjemu zaupanju delavcev svoji organizaciji in profesionalnim delavcem, ki to organizacijo vodijo in predstavljajo. Danes bi morali doreči tudi vlogo aktivistov v bazi, v združenem delu jim omogočiti uspešno delo. Ovrednotiti moramo delo aktivistov in povedati, ali je njegovo politično delo družbeno potrebno in če je, ga ustrezno stimulirati, ali pa povedati, da je to hobi ali delo zanesenjakov. To vprašanje postavljamo tudi zato, ker aktiviste zvečine šikani-

rajo tako sodelavci kot nadrejeni, na koncu pa so prikrajšani še pri osebnem dohodku.«

Ivan Šuligoj, Idrija: »Kaj lahko naredimo sindikati? Mislimi, da si moramo priznati, da smo prevečkrat nemočni, čeprav so naše usmeritve jasne in dosledne. Ta naša nemoč je očitna, saj smo priče vse večjemu administrativnemu, etatičnemu urejanju pogojev za gospodarjenje in samoupravnim družbenoekonomskim odnosom. Delavec vse bolj postaja mezdni delavec države. Takemu, administrativnemu, etatičnemu urejanju pogojev življenje se moramo še resneje upreti. Doseči moramo, da se bo glas sindikata slišal in upošteval. Ni potrebno posebej poudarjati, da podpiramo gospodarsko stabilizacijo, protinflacijski program, vendar morajo ti programi vsebovati kakovostne prvine, iz katerih mora biti razvidno, da bomo iz dneva v dan bližje izhodu iz krize. To pa nam ne zagotavljajo niti zadnji gospodarski ukrepi. Naše usmeritve reševanja iz krize sindikatov delavcev jasno opredeljujejo naše delovanje, zato bomo morali še bolj strniti naše vrste, presekat forumsko delo ter se posvetiti in prisluhniti članstvu, ter dosledno zagovarjati vse naše sklepe in stališča na vseh ravneh in sicer brez odstopanja. Smo pred težkim izpitom, ki ga polagamo pred članstvom. Člani od nas zahtevajo jasne odgovore na vse vprašanja današnjega časa.«

Ivan Hrzič, Ormož: »Iz krize s sindikatom delavcev smo si zapisali v današnji dokument. Tako smo to naslovlili in menim, da bi tako morali tudi delati. Nedvomno pa so pogoj za učinkovitost in izpolnitev nalog taka organiziranost in take metode in oblike, da bo sindikat organizacija članstva. Ker ugotavljamo v gradivih in še posebno v nekaterih razpravah, da nekatere naše oblike organiziranosti in delovne metode niso brez napak in da pobude in predlogi članstva ne prihajajo do izraza pri delovanju nekaterih organov sindikatov, denimo oblikovanje politike naše družbe, menim ga bi mogli končno opredeliti, kako in kaj v bodoče. Nič novega ne bom povedal, ko trdim, da tako stanje pogojuje najšibkejši člen v organizaciji našega sindikata. Menim, da je najšibkejši člen osnovna organizacija. Delovanje sindikata poteka v osnovni organizaciji in šele potem na občinski ravni, saj je ta že nadstavba sindikalne organiziranosti. Prav v osnovni organizaciji se rojevajo tudi problemi

Milojka Lahajnar, Koper: »Razmere zahtevajo, da v sindikatu selekcioniramo naloge in jih razdelimo vse od osnovnih organizacij do Zveze sindikatov Jugoslavije. Prepričana sem, da samostojnosti, neodvisnosti sindikata ne moremo graditi od osnovnih organizacij do Zveze sindikatov Jugoslavije do osnovnih organizacij. Tu se ne strinjam povsem s uvodnim mnenjem tov. Ravnika, ki izhaja iz osnovne organizacije. Menim namreč, da mora imeti aktivist v osnovni organizaciji sindikata jasna stališča do tistih temeljnih vprašanj, ki zadevajo gnotni in socialni položaj delavcev.

Druga komisija

Prvi razpravljalec v drugi komisiji **Alojz Omeje, član RS ZSS iz Kranja**, je poudaril, da se sindikati vrtijo v začaranem krogu sprejemanja deklarativnih mnenj in stališč, ki pa ne zagotavljajo konkretnih dosežkov, ampak spodbujajo nezadovoljstvo in apatijo sindikalnega članstva. Za razpoloženje delavcev v tekstilni industriji je značilno, da so vse bolj zaskrbljeni zaradi zastarelosti opreme, da se ne strinjajo s preveliko obremenitvijo dohodka z davki in prispevki in da že leta opozarjajo na izredno težke delovne razmere tekstilnih delavcev in delavk. Njihovi osebni dohodki so za 18 odstotkov nižji od osebnih dohodkov delavcev v industriji in rudarstvu, kar ogroža njihovo socialno varnost. Zato podpirajo zahteve delavcev MTT Maribora, da je gospodarstvo potrebno razbremeniti in delavcem zagotoviti normalne možnosti za uspešnejše poslovanje.

Za dogajanja v naši družbi je značilno, je dejal **Valter Vodopivec**, delegat Elektro Gorice, da nimamo dovolj stikov s svetom in da smo zašli v krizi, predvsem zaradi administriranja in intervencijskih zakonov. Razvidno je, da so tudi sindikati ujetniki sistema in podaljšana roka organov oblasti. Logična je potemtakem zahteva delavcev po novih sindikatih, saj sedanji ne delujejo v prid delavskih interesov. Tudi gradivo za razširjeno sejo RS ZS Slovenije je bilo premalo časa v javni razpravi. Vprašati se moramo, zakaj predčasno ne zamenjamo voljenih in imenovanih sindikalnih funkcionarjev, ki niso kos nalogam. Vprašanje je tudi, za kaj gre sindikalna članarina, ki bi morala biti namenjena predvsem izobraževalnim

programom, obveščanju in socialno ogroženim delavcem. Za članstvo ZS Slovenije bi moralo veljati, da naj temelji na prostovoljnosti in da delavci dobivajo pravno in drugo pomoč, če tudi niso člani ZS Slovenije.

Nagrajevanje po delu podrejeno »povprečnejšem«

Po besedah **Marjana Hojana** so delavci apatični predvsem zato, ker je nagrajevanje po delu in rezultatih dela podrejeno »povprečnejšem«, ki jih je precej zlasti v administraciji. Tako tudi gostinski delavci ugotavljajo, da se bo družbena produktivnost dela povečala le, če bo osebni dohodek delavca odvisen od njegovega prispevka dohodku, ne pa od indeksov. Sindikat bi moral na vseh ravneh skrbeti predvsem za takšno izobraževanje delavcev, ki bi neposredno pomagalo ustvarjati večji dohodek, ne pa da ljudi silimo v moralno-politično in vojaško vzgojo, ki v ničemer ne pripomore k večji poslovni podjetij.

Janez Cerkvenič delegat osnovne organizacije SPIZ, je ugotovil, da gradiva za razširjeno sejo RS ZS Slovenije niso dobra in da tudi uvodna beseda Miha Ravnika ni prestopila meje ponavljanja že znanih dejstev. Bistveno je, da se pove, da sindikat izgublja zaupanje množic, da republiško sindikalno vodstvo nima pravega zaledja in da se članstvo vede oportunistično, ker vidi, da vodilni sindikalni funkcionarji skrbijo

le za svojo socialno varnost na vodilnih političnih sindikalnih funkcijah.

Velika večina delavcev je razočarana zlasti zato – je menila predstavnica **Beti – Metlika Marija Bukovec** – ker se sindikalne obljube o razpolaganju delavcev z dohodkom niso izpolnile in da se življenjska raven vse bolj slabša. Nezaupanje delavcev sindikalnim in drugim vodstvom v podjetjih, občinah, republikah in federaciji se pogloblja. Razpoloženje delavcev se slabša tudi zaradi vse večjih obremenjenosti gospodarstva z davki in prispevki. Poglavje zase pa je, da delovno mesto še vedno pomeni socialno kategorijo, ne pa legitimacije kakovostnega in odgovornega dela posameznika. Nujna je torej prenova metod in načinov dela sindikalnih organizacij, ki mora pripeljati do konkretnih učinkov v prid večje socialne in gnotne varnosti delavcev.

PrBLEM pa je v tem, je nadaljeval razpravo **Marko Medič**, da sindikalna parola o nagrajevanju po delu in rezultatih dela postaja obrabljena fraza, ki ji delavci ne verjamejo več, da sindikat ni prava delavska organizacija, ki bi ustavila hudo padanje življenjske ravni in da sindikat ne ve, kaj storiti, da bi bilo v vsakodnevnem gospodarskem življenju manj administriranja. Nesprejemljivo je, da so majski ukrepi ZIS prizadeli vse enako in da se gospodarska kriza še naprej pogloblja. Zato sindikalno članstvo zahteva povsem drugačno vlogo sindikatov v naši družbi, namreč tako, ki bo branila elementarne delavske interese, saj bo sicer prišlo do množičnega izstopanja iz slovenskih sindikatov, ki ga bo zelo težko zaustaviti. Tudi na današnji razširjeni seji RS ZS Slovenije smo slišali obilo političnih fraz, s katerimi se članstvo ne strinja. Delavci namreč odklanjajo socialne kartice in socialne pomoči, zato pa zahtevajo takšno delo, ki jim bo omogočalo normalno preživljanje družine in človeka dostojno življenje. Delavci menijo, da so številne delovne sote neproduktivne zlasti zaradi velikih zagonskih in energetskih stroškov.

Svojega dela nismo opravili tako, kot bi morali

Izredni ukrepi za ureditev razmer so po mnenju **Dragice Kukelj-Ušla** iz Pomurskih mlekarn potrebni tudi v družbenih dejavnostih, še posebej v zdravstvu, v katerem bodo imele večje participacije za zdravstvene storitve tudi škodljive posledice. Socialne razlike se bodo namreč povečale in zdravstvene storitve si bodo lahko privoščili le delavci z višjimi osebnimi dohodki. Člani ROS delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu se sprašujejo, zakaj še ni bila izpolnjena obljuba predsednika republiškega izvršnega sveta **Dušana Šinigoja** o pokritju izgub na področju zdravstva.

Današnja razprava in seja je pokazala, vsaj po mnenju **Vlado Maka** iz ravske železarne, da so gradiva pripravljali ljudje, ki so zelo oddaljeni od sindikalne baze in ki ne poznajo dejanskega razpoloženja sindikalnega članstva. Dejstvo pa je, da se konkretnih vprašanj v vsakdanji praksi ne da reševati zgolj na osnovi zapisnikov o sejah osnovnih sindikalnih organizacij. Ključno delovno izhodišče sindikatov je torej samokritično spoznanje, da svojega dela nismo opravili tako, kot bi ga morali.

Po besedah **Martine Kralj** so sindikati premalo odločno vztrajali pri uveljavljanju minimalnih standardov za zagotavljanje življenjskih razmer delavcev. Tako marsikje ni dovolj prostora v vzgojno-varstvenih ustanovah, stanovanjska gradnja se je upočasnila, možnosti za zasebno reševanje stanovanjskih vprašanj delavcev pa so vse slabše.

Pogosto se postavlja vprašanje, je dejal predsednik OS ZSS Ljubljana **Center Branko Omerza**, zakaj delavci štrajkajo in proti komu; morda predvsem zato, ker so izgubili zaupanje vodilnim političnim strukturam, ker ne vidijo boljše prihodnosti zase in za mlajše rodove. Kljub apatiji pa se delavci še vedno obračajo na sindikat, ki ima morda zadnjo priložnost, da ne potepta njihovega upanja. Za zdaj je tako, da je ocena pokongresnega sindikalnega delovanja presplošna. Delavci pa od sindikata pričakujejo, da bo sestavil konkreten program dela z jasno opredeljenimi cilji. Zdjaj je tako, da se sindikati zavzemajo za preventivno zdravljenje delavcev s poklicnimi boleznimi, namesto da bi se zavzemali za odpravljanje takšnih delovnih mest, ki povečujejo število bolnih delavcev.

V poročilu in gradivu pogrešam pojasnilo, zakaj zveza sindikatov dopušča, da se položaj delavcev iz dneva v dan slabša, je menil **Ivan Pišlar**, član RS ZSS iz Kopra, čeprav ima sindikat v sistemu opredeljeno vlogo in vpliv. Zato se ne smemo oddaljeva-

ti od sklepa, da sindikat ne bo podpiral nobenega ukrepa, pri katerem ne bodo ovrednotene posledice.

Od gesla »znamo, zmoremo« ostal le »hočemo«

Menil je, da smo na zadnjem kongresu sicer ploskali geslu »Znamo, hočemo, zmoremo«. Bojim pa se – če pregledamo rezultate –, da najbrže sicer hočemo, dvomim pa, da znamo in zmoremo. Ko je govoril o zadnji stavki v Mariboru, je dejal, da sindikat še ni sposoben voditi stavk. Zahteval je, da zbirajo in objavljajo podatke o življenjskih stroških in osebnih dohodkih, še posebej o najnižjem prejemku, ki še zagotavlja normalno preživetje.

V tako zaostrenih družbenih razmerah delavci kritično ocenjujejo mesto in vlogo svoje organizacije, je dejal **Nace Štancer**, predsednik občinskega sindikalnega sveta Novo mesto. Zato bomo morali ocenjevati delo sindikatov po tem, kaj je s svojim delom oziroma s političnim delovanjem dosegel, in ne samo po tem, kakšna so bila njegova stališča oziroma zahteve. To terjajo tudi drugačen položaj in vlogo sindikatov. Cilje si preširoko in presplošno postavljamo. Vztrajati bomo morali, in sicer ne glede na napor, da bi cilje tudi dosegli. Delavci to pričakujejo od svoje organizacije.

Prenovo moramo začeti tudi na kadrovskem področju. Pritegniti moramo strokovnjake ter jih politično in strokovno izobraževati in usposabljanje. Včasih nam očitajo, da nismo izbrali prave metode. Sploh imamo metode dela premalo izoblikovane, vsaj na nekaterih področjih.

Na koncu je menil, da nam bodo delavci, ki zahtevajo, da postane sindikat pri svojem delu samostojen in neodvisen in ne državni ali partijski sindikat, zaupali le, če si bomo postavili stvarne cilje, ustrezne prostoru in času, v katerem živimo, in če jih bomo sposobni doseči.

Toliko je bilo že povedanega, je dejal **Vinko Škof**, predsednik OOS IMV, tozd Tovar na avtomobilov Novo mesto, da je težko biti izviren in povedati kaj novega. Na tematski konferenci v IMV smo dokumente za današnjo razširjeno sejo podprli, zahtevamo pa, da je potrebna prenova na vseh ravneh sindikalnega delovanja. Zakaj, verjetno ni treba govoriti. V boju proti vsemu tistemu, kar nas duši in pritiska, je treba opustiti načelno in deklarativno in se odločiti za moč delovanja, sodelovanja in odločanja. Bedno je gledati in brati stvari, ki se dogajajo v Tamu pa tudi drugod po državi. Osebnost bi temu težko rekel stavka. Mene to spominja na romanje podložnikov k fevdalnemu gospodu. V najboljšem primeru pa so to demonstracije nemoči, neorganiziranosti, obupa in nepripravljenosti. Je pa tudi res, da sicer smo za tržne zakonitosti, vendar marsikdo ne ve, da bo zato morda lačen. Nič pa ne vemo o socialnih programih, ki bi morali biti že zdavnaj pripravljene. V IMV smo dolgoročno rešili proizvodni program in menimo, da je to tudi najboljši socialni program.

Anton Kranjc je zatrdil, da so delavci Železniškega gospodarstva Ljubljana v neenakem položaju z delavci drugih organizacij združenega dela, saj cene na železnici določajo administrativno in z večjim zaostankom. Zato so lahko leto končali z 111 milijardami primanjkljaja, letos pa bo kljub delnemu povečanju cen verjetno še večji, kar 149 milijard. Temu primerni so tudi osebni dohodki, ki že ogrožajo varnost železniškega prometa.

Odločanje o osebnih dohodkih znova vrniti samoupravljanju

O dogodkih v Mariboru je govoril **Jože Korošec**, član republiškega sveta ZSS, sicer pa iz TVT Boris Kidrič Maribor. Ne gre le za TAM in MTT, ampak za ves delavski razred v Mariboru, ki tako ali drugače nastopa skupaj, solidarno. To ni stavka, to so bili protestni pohodi, ki so se sem in tja tudi izrodili v nenormalno vedenje nekaterih skupin ljudi. Mislim pa, da prav po zaslugi sindikalnih delavcev, in sicer tako v združenem delu kot na občinski in mestni ravni, razmere zdaj mnogo bolj umirjene, kot so bile prve dni. Na sindikatu v Mariboru smo pripravili za delavce posebna stališča in sklepe, ki jih je sprejela večina delavcev, zato bi rad, da jih sprejmejo tudi na današnji razširjeni seji. V tej zahtevi so med drugim zapisali, da zahtevajo ponovno samoupravno urejanje delitve dohodka, predvsem

pa osebnih dohodkov. Zahtevali so tudi izredno sejo skupščine SFRJ, na kateri naj bi razveljavili intervencijski zakon o osebnih dohodkih. Zmanjšali naj bi davke in prispevke iz dohodka in osebnih dohodkov, da bi ustavili odtekanje akumulacije gospodarstva. V socialnih programih, ki jih pripravljajo na opredelijo ustrezne vire financiranja, ki ne bodo vezani na osebne dohodek delavcev in dohodek iz delovnih organizacij ter določijo, da je najnižji osebni dohodek 320.000 dinarjev.

Hočemo samostojne in učinkovitejše sindikata. Če to hočemo, bomo morali prisluhniti tem in še nekaterim zahtevam delavcev.

O obveznostih organizacij združenega dela do federacije in nerazvitih je govoril **Marko Glažar** iz sozda Mercator, ki ima 19.000 delavcev in tudi 20.000 kmetov kooperantov. Veliko razmišljajo o načinih določanja prispevka za nerazvite, ki se vsako leto spreminja in potem še vsaj dvakrat v letu revalorizira, seveda vedno za nazaj, takrat, ko so znane potrebe po teh sredstvih. Zgodovina se vsako leto ponavlja, le da je za mnoge delovne organizacije vsako leto težja, ker je teh delovnih organizacij s temi obveznostmi manj. Predlagal je tudi nekaj variantnih rešitev, po katerih bi načelno prizadete delovne organizacije vsaj vedele, koliko morajo prispevati.

Pred sabo imam ustavo. Knjižica je že pošteno izdelana, ker razmišljam in iščem, kaj je narobe v tej ustavi, da je v praksi tako, kot je. Vselej dobim odgovor, da je s to ustavo vse v redu, da so v njej tista temeljna določila, ki jih kriči v združenem delu vsak dan najbolj preprost, v modro haljo oblečen delavec. Opredelitev sindikata v ustavi je famozna. V njej veje interes človeka za človeka, za boljšega človeka. Žal pa ugotavljamo, da ta sindikat na dela tako. Sindikat je postal tribuna besed, čvakanja, filozofiranja. Ugotovitve, stališča in akcije stalno samo v besedah niso rešitve.

Albert Avguštinčič iz osnovne organizacije ZS Srednje šole za splošno kulturo in družboslovje Ljubljana Bežigrad je ugotavljal, da je pri nas žal tako, da po samoupravni poti ne dosežeš tako rekoč ničesar in da je žalostno to, da dosežeš mnogo več če čimbolj vpiješ, in to na ulici. Sindikat mora biti samostojen in moral bi odsevati šamo filozofijo in življenje delavcev. To pa bo lahko počel samo z javnostjo dela, demokratičnostjo in avtonomnostjo ter suverenostjo. Teža dela bi mora biti v osnovni organizaciji.

Premajhna vloga sindikatov dejavnosti

Panožni sindikati imajo premajhno vlogo, je dejal **Srečko Čater**, član RS ZSS iz Hmezadovega tozda Farma Pudlji, saj se ostrina problematike kristalizira predvsem v dejavnosti. V množici problemov se ti porazgubijo, zato je reševanje prepočasno in premalo učinkovito. Preveč je transmisij, ki ne nazadnje zamegljujejo bistvo problemov, zato je delo sindikatov ocenjeno kot neučinkovito. V republiških odborih sindikatov sta združeni stroka in politična moč, ki bi morda uveljaviti želje članstva, vendar vse preveč govorita sami sebi, zato sklepi in stališča na najdejo poti do veljave. Želje in zahteve bi morali nujno uresničevati prej preden pride do konfliktnih situacij, ki v končni fazi pomenijo samo nezaupnico organiziranosti zveze sindikatov. Tako nezaupnica je tudi kmečka zveza, saj kmetov nismo znali ali hoteli vključiti v sindikat. Tovariš **Srečko Čater** je govoril tudi o programu socialne varnosti. Odgovornost zanj bi razdelili med sindikat, Gospodarsko zbornico, republiko in občino, kar pa je po mojem nesmiselno. Sindikat naj si pripravi program aktivnosti, ki jih bo sam, s svojimi nemajhnimi službami sposoben voditi in tudi odgovarjati zanje. Prenašanje odgovornosti na druge ne bo okreplil ugleda sindikata.

Kot prispevek za razpravo in oblikovanje sklepov tega plenuma smo pripravili deset točk, ki so bistvene za našo nadaljnjo strateško usmeritev, je v začetku svoje razprave dejal **Rajko Lesjak**, predsednik MS ZSS za Koroško. Med temi desetimi točkami je tudi zahteva po demokratizaciji kadrovske politike. V obrazložitvi so med drugim napisali, da je čas, da si v družbi že enkrat priznamo, da gre tudi za krizo vodenja. Kot da nečemo priznati dejstva, da moramo imeti za doseganje višje ravni demokracije, to namreč terja življenje, prave ljudi na pravem mestu, zlasti vodilne.

Ena od predlaganih točk sta tudi večja agresivnost in agitacija za uresničevanje politike sindikata prek množičnih občil. V obrazložitvi pa je med drugim rečeno, da cilj in namen sindikata ni zahtevati od mno-

žičnih občil, da pišejo to, kar si želi. Namen mora biti skupen dogovor, da bodo množična občila še bolj pisala o opredeljeni politiki sindikata, njenem uresničevanju, njenim konkretnim aktivnostim. Sodelovanje z novinarji, uredniki in drugimi zadolženimi za obveščanje mora postati sestavni del metode političnega dela v sindikatih. Brez trga si ni mogoče zamisliti uspešnega dela pa tudi ne prenovo sindikata.

Sindikati, podaljšana roka partije, to si priznamo, se ukvarjamo z istimi vprašanji kot partija: kako se prenoviti, kako si pridobiti zaupanje množic, kako najti svojo vlogo v krizni situaciji, za kaj se boriti. Ob tem delamo iste napake kot zveza komunistov. Vse bolj se obračamo vase, v sebi iščemo napake in pri tem pozabljamo, da je okolje tisto, za katerega smo in da je v okolju treba najti prave cilje in prave naloge, je dejala članica RS ZSS **Marija Novak** (Lek, tozđ Farmacija). Govorila je o socialnih razlikah, ki so posledica slabe denarne politike in zakonodaje. Jugoslavijo je primerjala z nerazvitimi kapitalističnimi družbami, ki ima prav tako izredno bogate in revne. Po njenem mnenju sindikatom manjka bistvena stvar, namreč ukrepi za reševanje revnih, resen socialni program, ki ga vlada ni znala ali ni hotela pripraviti. Boj za hitro pripravo učinkovitega programa in za njegovo uveljavljanje bodi naša glavna naloga. Vse drugo je manj pomembno. Le tako bomo ostali angažirana organizacija in ohranili delavski značaj.

V samoupravljanju spoštovati pravice narodnosti

Na razširjenem plenumu je govorila tudi predstavnica italijanske narodnosti, govorila je v italijanskem jeziku, sicer članica RS ZSS, zaposlena v Osrednji knjižnici v Kopru **Amalia Petronio**. Ko je govorila o vse močnejši želji po demokratizaciji družbenopolitičnih in gospodarskih odnosov v Sloveniji, je menila, da naj bi se to kazalo v večji odgovornosti in učinkovitosti pri reševanju vprašanju vzajemnosti in spoštovanja naroda in narodnosti. Prav je, da sindikat SRS natančno opredeli svojo ključno vlogo pri tem. Predvsem naj gre za varstvo pravic delavcev v v našem samoupravnem sistemu, kar je treba dostikrat dosežati bolj profesionalno in tudi bolj avtonomno. Večjo pozornost bi morali posvetiti položaju narodnosti. Priznanje in uveljavljanje narodnostnih pravic je izhodišče za družbeno osamosvojitve. Govorila je o težavah italijanske narodnosti, ki ji grozi asimilacija, in sicer tudi zato, ker narodnostno vprašanje pogosto obravnavajo preveč formalno in ne kot osnovno sestavino družbenih in družbenogospodarskih odnosov. Ustavna načela SRS, ki zadevajo pravice italijanske narodnosti, so največkrat le na papirju. Morda so to malenkosti, vendar iz dneva v dan zgubljamo, kar je za narodnost seveda usodno. Odpovedati se hočemo statusu vodirana in postati enakopraven sodelovnik, ki bo imel možnost dogovarjati se bodisi v okviru obeh republik, v naši družbi nasploh pa tudi v okviru italijanskih in evropskih institucij. Italijanska narodnost ima radio, televizijo, tisk, s katerimi se povezuje, vendar v njih premalo dejavno sodeluje. Dejala je tudi, da če bodo množična občina pomanjkljivo obveščala javnost o vprašanjih narodnosti, bodo dejstva ostala javnosti tuja in bo prišlo tudi do nacionalizma, ki se sicer ne bo izražal s političnim izgredi, ampak z zaprtostjo, pasivnostjo in nepripravljenostjo reševati vprašanja narodnosti.

Splošna ocena delavcev v združenem delu o sindikatu je, da ima bogat program, dokaj dobre metode dela, uresničevanje stališč pa je izredno slabo, je v svoji razpravi povedal **Edmund Ozimič** iz Maribora. Hočemo takšen sindikat, ki bo samostojna, učinkovita organizacija organiziranih delavcev, zato je potrebno pri spreminjanju ustave doseči večjo avtonomijo in bolj avtoritativno in argumentirano zavzemanje za pravice in zahteve delavcev. Sindikat si mora izborjati pravico neke vrste veta na proračunsko porabo, če ugotovi, da je za delavce ta proračunska poraba prevelika. Glede sindikatov dejavnosti se je zavzel za to, da bi morali povezovati osnovne organizacije dejavnosti in v svetih koordinirati in usklajevati interese in stališča, izražene v odborih sindikatov dejavnosti. Ko je govoril o izkušnjah mariborske stavke, je opozoril na težave, ki so jih imeli pri upoštevanju stavkovnih pravil. Ko so oblikovali stavkovni odbor, so ga priznavali le dve uri. Tisti hip, ko se je stavkovni odbor začel konstruktivno pogovarjati s predstavniki vodstva, za delavce ni bil več njihov in zahtevali so nov stavkovni odbor. Po njegovem mora sindikat nastopati v vlogi zaščitnika najslabše

plačanih slojev delavskega razreda, ki ga povečanje cen tudi najbolj ogroža.

Tudi **Erih Šerbec**, ki je na seji zastopal mariborske zdravstvene delavce, se je zavzel za večjo avtonomnost sindikatov delavcev dejavnosti. Če želimo delovati kot sindikat delavcev, se moramo organizirati tako, da bodo imeli delavci pravico odločati o najboljših na pravem mestu. Ne moremo več pristajati na stalne mandate, ki bi jih potem še obnavljali. Glede participacije v zdravstvu je menil, da ne gre več za participacijo, marveč to pomeni sofinanciranje. Po njegovem je skrajni čas, da bi se uporabniki zdravstvenih storitev uprli in povedali, kaj in kakšno javno zdravstvo potrebujemo. Mednarodna zdravstvena organizacija je ugotovila, da je ustrezna rizična skupina tista, ki obsega od dva do tri milijone ljudi. Misli, da bi to morali upoštevati pri zmanjševanju števila samoupravnih interesnih skupnosti. Z večjo rizično skupnostjo bi zagotovili toliko denarja, kolikor ga potrebujejo tisti, ki so bolj revni, in pri tem ne bi izražali lažne solidarnosti in vzajemnosti.

Pozornost usposabljanju za samoupravno odločanje

Če se bo ta družba zares odločila za realno ekonomijo, se mora vloga samouprave, posloводства oziroma sploh odločanja v združenem delu popolnoma spremeniti, je poudaril **Vinko Kastelic** iz Ljubljane. Če želimo, da bodo naše odločitve tudi samoupravne in dobre, je treba vedeti, kaj je samoupravno odločanje in kako odločati. Danes že imamo uspešno organizirane šole za poslovodne ljudi, v katerih se slušatelji seznanjajo z najnovejšimi dogajanjmi iz stroke doma in v svetu, ker smo v resnici spoznali, da je poslovodstvo poklic. Prav tako moramo organizirati – seveda na strokovnih in znanstvenih osnovah – tudi izobraževanje za samoupravljanje. Zato je predlagal, da se izobraževanje za samoupravljanje lotimo strokovno in da poteka na ustrezno strokovno, ne pa volonterski način. Potrebna bi bila organizirana prizadevanja za to izobraževanje, povezani pa bi se bilo treba s strokovnimi in znanstvenimi delavci.

V javni razpravi pred razširjeno sejo v občini Logatec je prevladovala kadrovska problematika, je povedal **Jože Urbančič**. Vzroki za to so občutno pomanjkanje kadrov v delovnih organizacijah in na ravni občine. Zaradi prevladujoče miselnosti vodilnih v gospodarskih organizacijah, da ni treba ustvarjati konkurence za posamezna delovna mesta, so se v treh največjih delovnih organizacijah v občini znašli v kadrovskih težavah, in prepuštili sindikatu odgovornost za kadrovanje na vodilna delovna mesta. Delavci so v osnovnih organizacijah zahtevali aktivnejše in bolj odločno vključevanje zveze sindikatov v kadrovsko politiko. Zato razširjeni seji predlagajo, da konkretno opredeli vlogo zveze sindikatov v SZDL, pri sestavi in vlogi razpisnih komisij. Za kadrovske rešitve odgovarjajo delavci, medtem ko SZDL prek svojih koordinacijskih odborov za kadrovska vprašanja kroji kadrovsko politiko v združenem delu.

Za zgrešeno kadrovsko politiko odgovarja sindikat, delavci pa jo v največji meri občutijo v svojih kuvertah. Povedal je, da bo prenovljeni sindikat zahteval od sindikalnih delavcev več strokovnopolitičnega znanja, ki pa bi si ga aktivisti šele morali pridobiti. Ljudje z višjo stopnjo izobrazbe se ne radi vključujejo v delo sindikata, saj se jim zdi sindikat delavska organizacija v ožjem pomenu besede.

Dragan Mirković iz Ljubljanske banke Zdržene banke je dejal, da zakon o združenem delu v številnih določilih opredeljuje vlogo in naloge sindikatov v združenem delu, vendar pa vloga zveze sindikatov ni opredeljena in vgrajena v politični sistem na drugih ravneh – na ravni republike in federacije, kjer se odloča o vitalnih interesih delavskega razreda. Zato sindikat na teh ravneh s svojimi pobudami velikokrat ne prodre, potisnjen pa je v položaj, ko mora blažiti in požirati posledice administrativnega in etatskega urejanja zadev gmotnega in socialnega položaja delavcev. Dejstvo je, da delavec ni še nikoli doslej odločal o tako malo vprašanjih kot danes, čeprav vsi dokumenti nenehno poudarjajo, kako nujen je njegov odločujoči vpliv. Skrajni čas je, da se sindikat otrese skrbnikov in si zagotovi status enakopravnega udeleženca in sogovornika, ki bi odločujoče sodeloval na vseh ravneh samoupravnega in družbenega odločanja, od temeljne organizacije združenega dela do federacije, pri sprejemanju tistih rešitev in predpisov, ki vplivajo na gmotni in socialni položaj njegovega članstva. Zanimivo je, da v stvarkih delavci največkrat zahtevajo odstop svoje- ga sindikalnega vodstva, le redko pa zasledimo pobudo za uvedbo postopka za odpoklic delegatov v delavskem svetu, čeprav je ta organ sprejel konkretne odločitve, ki so povzročile nejevoljo delavcev. Treba je uveljaviti načelo, da v temeljni organizaciji združenega dela oziroma v delovni organizaciji sindikat razpravlja o vseh tistih vprašanjih, ki vplivajo na gmotni in socialni položaj zaposlenih, in posreduje svoja stališča delavskemu svetu.

Delavec še nikoli doslej ni odločal o tako malo vprašanjih

Janez Železnik iz Ljubljane je razpravljajo o družbenopolitičnem izobraževanju sindikalnih aktivistov kot o pogoju za izhod iz krize. Zavzel se je za to, da bi v statute organizacij združenega dela vključili tudi določbe o obveznostih samoupravnih organov do sindikalne organizacije. Zahteve je strnil v šest točk. Vsa gradiva za seje samoupravnih organov morajo obravnavati tudi sindikalne organizacije. Strokovne službe bi morale pomagati sindikalni organizaciji pri organiziranju javne razprave o različnih gradivih. Prav tako bi morale opravljati tudi administrativna dela za sindikalne organizacije. V samoupravne akte bi morali vključiti tudi obveznosti samoupravnih organov za poravnavanje stroškov skupaj dogovorjenih akcij, ki jih organizira sindikat. Poleg tega noben član sindikata ne bi smel biti prikrajšan pri osebnem dohodku, tudi pri gibljivem delu ne, kadar opravlja naloge za sindikalno organizacijo. Članom sindikata pa bi bilo treba zagotoviti tudi varstvo, da jih nihče ne bi klical na odgovornost, kadar zagovarjajo stališča sindikata.

Janez Kovač iz Murske Sobotne je dejal, da dejstvo, da stavkovnih pravil še nismo sprejeli, vnaša zmedo med delavce. Stavke priznavamo, pravil vedenja med stavko pa nimamo, kar pomeni, da se vedemo kot slabi gospodarji, ki se lotijo naložbe brez pred tem dobro pripravljenega naložbenega programa. Spregovoril je o izkušnjah, ki so jih dobili ob dvodnevni stavki pedagoških delavcev v Murski Soboti. Takrat – čeprav so stavko poprej najavili in sprejeli lastna stavkovna pravila – stavkovni odbor ni znal opredeliti svojih pooblastil. Tako je odločal tudi o zadevah, ki niso spadale v njegovo pristojnost. Zahteval je tudi, da se zveza sindikatov mora opredeliti glede tega, ali je legalna stavka le takrat, ko poteka pod okriljem sindikata, ali pa je to vsaka stavka, ki jo organizirajo delavci.

Razpravam, ki so kritizirale dejstvo, da obveščanju v predloženih dokumentih za sejo posvečajo premalo pozornosti in ni došlo tistega mesta, ki ga zasluži, se je pridružil tudi **Drago Seliger iz Ljubljane**. Opozoril je na staro resnico, da je obveščeno prvi in osnovni pogoj, da se človek lahko osebno in resnično odloča o tem, kar mu predlogi ponujajo. Če ta obveščeno ni celovita in jasna, ostane predmet manipulaci-

PRILOŽNOST ZA PREKVALIFIKACIJE

Od prvega julija dalje bo prispevek Zvezi skupnosti za zaposlovanje Slovenije (iz osebnih dohodkov) za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti za polovico večji. Znašal bo 0,3 odstotka, republiška skupščina pa je pristala, da zakon o tem sprejme po hitrem postopku. Vzrok za intervencijski zakon: konec junija poteče veljavnost novele zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, samoupravni sporazum o temeljnih plana Zveze skupnosti za zaposlovanje, na podlagi katerega bi se zbirala sredstva za zagotavljanje pravic iz zavarovanja v primeru brezposelnosti pa še ni sprejet. Intervencijski zakon bo veljal do sprejetja samoupravnega sporazuma, najdlje pa do konca leta (kot se za intervencijske zakone spodobi).

Povečanje prispevka za polovico pa ima drugo ozadje. Če smo ga pravilno doumeli, gre za povečanje zaradi pričakovane večjega števila brezposelnih v Sloveniji (uradne ocene govore o okoli 5000 novih brezposelnih, neuradne pa o vsaj dvakrat višjem številu) in pa zaradi pridobitve sredstev, s katerimi bi financirali prekvalifikacije delavcev (deloma, seveda). Zanimiva je bila razprava na seji izvršnega sveta, ko so pripravljali predlog tega zakona za skupščinsko razpravo. Poudarili so, da bi bilo treba zaradi povečanja tega prispevka primerno zmanjšati druge iz bruto osebnih dohodkov. Pa tudi, da je zdaj enkratna prilika, da v Sloveniji naredimo kaj več in res pomembnega za prekvalifikacije delavcev. Treba bi bilo najti in upoštevati tudi povezavo s tako imenovanim razvojnim dinarjem in preučiti druge razvojne dejavnike. Vsekakor pa, so poudarili člani slovenske vlade, to ne bi smel biti vir za prelivanje sredstev.

Zakon je sprejet, kako bodo sredstva uporabljali pa bomo še videli.

B. R.

O družbenih dejavnostih spet julija

Z obravnavo poročila republiškega izvršnega sveta o uresničevanju razvojne politike in svobodne menjave dela v družbenih dejavnostih se je končala šele prva faza skupščinske obravnave.

Že uvodne besede podpredsednika izvršnega sveta Borisa Frleca so precej otopile ostrino mnogim kritikam poročila, ki so se izčrpavale ob nekaterih njegovih preveč kategoričnih formulacijah. Delegati so poročilo – kljub nekaterim pomislekom – vzeli kot osnovo, ki odpira pomembna vsebinska vprašanja svobodne menjave dela in samoupravne organiziranosti družbenih

dejavnosti. Kljub kritičnim gospodarskim razmeram, v katerih so sredstva za družbene dejavnosti omejena, so delegati menili, da družbene dejavnosti ne morejo biti le rezervoar, iz katerega bi črpali, da bi zagotavljali večjo akumulacijo gospodarstvu. Nasprotno, trdili so, da od razvoja družbenih dejavnosti ne smemo odstopati, saj pomenijo odločilni dejavnik prenove družbe, marveč si je potrebno v tem času prizadevati za njihov gospodarnejši razvoj.

Prav o tem pa bodo morale (ali so že) govoriti v teh dneh samoupravne interesne skupnosti na svojih (tudi izrednih) sejah. Njihove predloge za varčevanje in predloge ukrepov za racionalizacijo in selekcijo programov bo moral oceniti republiški izvršni svet in če bo potrebno predlagati še dodatne ukrepe.

Čeprav je že zdaj jasno, da predlogi, ki jih bodo delegati dobili za obravnavo na julijski seji, ne bodo celoviti in ne bodo reševali vseh težav družbenih dejavnosti, pa morajo pomeniti temeljit začetek obsežne prenove družbenih dejavnosti in njihovega organiziranja, ki mu bodo kasneje sledili še drugi ukrepi, tudi takšni, ki so povezani s spremembami zakonov ali ustave.

I. Ž.

Slovenska skupščina o pripravi Janše, Borštnerja in Tasića

NEDOLŽNI, DOKLER NISO OBTOŽENI

Po razpravi so zbori sprejeli ugotovitve in stališča o tem primeru. V njih je med drugim poudarjeno, da skupščina SR Slovenije meni, da so pristojni organi za notranje zadeve ravnali

v okviru pooblastil, ki jih imajo po ustavi in zakonu. Skupščina ugotavlja, da so nepravčasne in necelovite informacije pripomogle k temu, da so se v javnosti porajala vprašanja, ki so povzročala še dodatne nejasnosti. Zahteve javnosti so bile upravičene, vendar bi morali tudi vsi subjekti, ki nastopajo v javnosti, v svoji skrbi za zakonitost dela izhajati iz načela zaupanja in spoštovati neodvisnost in odgovornost vseh organov, ki kakorkoli sodelujejo v teh postopkih. Vsako vnaprejšnje izražanje nezaupanja in vsak pritisk na delo teh organov bi bil v nasprotju s stališči te skupščine o uveljavljanju ustavnosti in zakonitosti v pravni družbi.

Pri tem, vsaj po našem mnenju, pa ne bi smelo iti samo za spremembo sklada v razvojno banko, niti ne samo za neposrednejše oblike vlaganja sredstev v nerazvita območja. Menimo, da bi bilo prav, če bi vendarle odločili, da stopnja razvitosti nekega območja ne more biti relativen odnos do razvitih predelov (takšen odnos lahko traja še tisoč let), ampak mora biti meja nerazvitosti mnogo bolj trdna, bolj nepremakljiva. Na primer: ko posamezna republika doseže toliko in toliko narodnega dohodka na prebivalca, je prebila prag nerazvitosti, ne glede na to, koliko dohodka na prebivalca dosega druge republike. Po dosedanji metodologiji bodo nerazvite republike »nerazvite« tudi takrat, ko bodo dosegle, denimo, deset tisoč dolarjev narodnega dohodka na prebivalca.

Boris Rugelj

Višnjičcem ni nikakršne podlage za povezovanje omenjenih aretacij z dogodki, ki so jih nekateri označevali kot »vojaški udar«. Pregon je bil začel izključno zaradi utemeljenega suma kaznivnega dejanja izdaje vojaške skrivnosti. V zvezi z mnenjem, da bi morali organi za notranje zadeve pred ukrepanjem obvestiti druge organe, skupščina opozarja na samostojnost organov za notranje zadeve pri ukrepanju v okviru njihovih pristojnosti.

V nadaljevanju ugotovitev in stališč je zapisano še naslednje:

★ Skupščina SR Slovenije bo jeseni obravnavala uresničevanje koncepta splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite na podlagi poročila Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. Ob tem bo obravnavala tudi vse pobude, ki se nanašajo na to področje.

★ Skupščina nalaga republiškem izvršnemu svetu, da tudi sam v okviru svoje pristojnosti obravnava ta vprašanja in o tem poročila skupščini v okviru poročila o delu organov za notranje zadeve.

★ Skupščina SR Slovenije obsoja primere nestrpnosti in nekulturnega odnosa do pripadnikov JLA. Prav tako obsoja kakršnekoli izraze nestrpnosti do pripadnikov drugih narodov in narodnosti, ki živijo v SR Sloveniji. Zato poziva delovne ljudi in občane, da s svojim ravnanjem še naprej krepijo in razvijajo dobre odnose s sodelovanjem s pripadniki JLA in drugih narodov in narodnosti.

POŠTENA DELITEV BREMENA

Delegati vseh zborov slovenske skupščine so sprejeli pobudo republiškega izvršnega sveta, da bi še v tem letu spremenili republiško zakonodajo o zagotavljanju sredstev in izpolnjevanje obveznosti republike za pospeševanje razvoja gospodarsko manj razvitih republik in pokrajine Kosovo. V bistvu enako pobudo je sprožil že sredi marca letos delegat družbenopolitičnega zbora slovenske skupščine Tone Pavček, ki je podvomil o pravilnosti izračuna globalne obveznosti Slovenije na osnovi gibanja družbenega proizvoda in predlagal, da bi ponovno preučili sposobnost Slovenije (razvitih delov Jugoslavije) za pokrivanje teh obveznosti ter na drugi strani za svoj razvoj (primeren za sedanjí čas). Treba bi bilo ustaviti razvojno zaostajanje republike, podobno kot je to storila Srbija (del sredstev, ki jih daje v sklad, zadrži za razvoj svojih nerazvitih območij). Spremeniti pa bi bilo treba tudi planske akte Jugoslavije do leta 1990 v tistem delu, v katerih so opredeljene obveznosti do nerazvitih.

Tako Pavček, slovenski izvršni svet pa je predlagal in

v skupščini tudi dobil podporo, da spremeni republiški zakon. Po novem naj ne bi bilo več izjem med združenim delom pri plačevanju obveznosti do nerazvitih. V skupščini v razpravi o tem še ni bilo skladnega stališča, saj je vprašanje, ali naj prispeva tudi infrastruktura. Na koncu je ta predlog prodrl tako, da se ohrani posebna ureditev poravnavanja obveznosti za tiste DO, ki vlagajo v manj razvite republike in na Kosovo. Skupščina je načelno podprla tudi predlog IS SRS, naj bi po novem kot osnova za izračunavanje obveznosti zavezancev v Sloveniji veljal dohodek, povečan za amortizacijo, in ne več poslovni sklad. Izvršni svet bo osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zagotavljanju sredstev... pripravil do prihodnje seje republiške skupščine, ki bo hkrati tudi zadnja pred avgustovskimi počitnicami, do 20. julija.

Sprememba republiške zakonodaje naj bi predvsem enakomerneje obremenila gospodarstvo s prispevkom za manj razvite republike in Kosovo. Odpravila naj bi tudi nekatere domače »neumnosti«, ki so se v zaostrenih

gospodarskih razmerah izkazale kot meč z dvema reziloma (na primer, dvoletni prezelek, pri razporejanju sredstev za zavezancev v podskupine in skupine glede na njihovo akumulacijsko sposobnost ter velik krog izjem in uporabnikov olajšav pri plačilu tega prispevka). Na letošnje velike težave (beri visoko, 3,3-kratno povprečno povečanje obveznosti) pa so vplivali tudi inflacija, spremenjena zvezna zakonodaja in nov obračunski zakon ter domača, republiška osnova za izračun obveznosti. Ta (trajni viri poslovnih sredstev) se je gibala bistveno drugače kakor obveznosti, zlasti po skupinah in podskupinah. Če k temu dodamo, da metodologija ocenjevanja družbenega proizvoda od leta 1952 v bistvu ni spremenila, čeprav je medtem prihajalo do vrste sprememb, ki tako ali drugače vplivajo na rast družbenega proizvoda, smo menda povedali vse glavne kamne spotike v zvezi z letošnjo bistveno preveliko obveznostjo slovenskega gospodarstva do zveznega sklada za hitrejši razvoj nerazvitih.

No, treba pa je omeniti še drugi del razprave, ki je na-

Ko zmanjka lukenj na pasu...

KAJ TAKEGA SE V DELAVSKEM MARIBORU ŠE NI ZGODILO

Mariborski Trg svobode je bil tri dni prizorišče stavke delavcev mariborskega Tama, pozneje pa so se jim pridružili še delavci Primata, MTT, Elektrokovine in drugi.

Do izbruha nezadovoljstva v Tama je prišlo zaradi nizkih plač. Ker večina delavcev živi samo od plače, mnogi pa so zaslužili manj kot 300 tisočakov, so zapustili delovna mesta v tovarni in se napotili po ulicah Maribora na Trg svobode.

V prvem naletu so stavka-joči delavci Tama vztrajali pri povečanju plač za 50 odstotkov, potem pa, ko so mnogi delavci dobili priložnost prek mikrofona izraziti svoje nezadovoljstvo, so se tudi zahteve delavcev večale. Tako je prišlo kaj kmalu na dan, da delavci Tama ne zaupajo vodstvu, da so dajave delovne organizacije za nadgradnjo previsoke in zahtevajo razbremenitev, zahtevali so, naj gredo cene dol, v Mariboru je tudi preveč občin in bi bila potrebna reorganizacija, da o silih ne razpredamo, ker o njihovi odpravi že predolgo govorimo.

Na Trgu svobode sta pred nezadovoljne delavce stopila župan mesta Emil Tomazič, predsednik izvršnega sveta Ivan Čuk in predsednik mestnih sindikatov Franc Stelcer. Vsi trije so poskušali prepričati delavce, naj se vrnejo v tovarne in tam zahtevajo razrešitev napokičenih vprašanj, vendar brez uspeha, ker so delavci vztrajali pri povečanju plač.

Takoj po stavki prvi dan se je na izredni seji sestal centralni delavski svet Tama ter sprejel večino predlogov, ki so jih povedali delavci, zataknilo pa se je pri povečanju plač, ker za kaj takšnega ni denarja.

Naslednji dan se je stavka delavcev Tama nadaljevala po ulicah Maribora. Nezadovoljni stavkajoči so izžvižgali svoje delovne predstavnike s članom KPO Zdravko Vičnem in Golešem na čelu ter zahtevali, da pridejo na prizorišče predstavniki republike.

Še isti dan sta v Maribor pripotovala Janez Bohorič, podpredsednik slovenskega izvršnega sveta, in Miha Ravnik, predsednik slovenskih sindikatov, ki sta po svojih močeh poskušala pomiriti skoraj šest tisoč delavcev, vendar uspeha ni bilo.

Janez Bohorič je v svojem govoru poudaril, da ni prišel v Maribor s polnim kovčkom denarja, da bo slovenski izvršni svet kolektivu pomagal, vendar je prava rešitev zapletenega dohodkovnega voza v večji proizvodnji, novih programih, boljše- mu delu in višji kakovosti. Njegov govor je bil izžviž-

gan, namesto aplavza pa je bil deležen vzklikanja »loповi, loповi«.

Še večji polom je doživel Miha Ravnik, prvi mož slovenskih sindikatov. Čeprav se je tudi osebno zavzel, da je treba prisluhniti vsem težavam, ki jih delavci na zboru poudarjajo, se zavzel, da bi na trezen in razumen način skupaj poiskali rešitev, pa množica ni prav reagirala, saj so se slišala gesla »saj sindikata tako in tako ne potrebujemo« in »si bomo ustanovili svoj sindikat«.

V popoldanskem času se je sestal tudi mestni izvršni svet, aktivirali so tudi SLO in družbeno samozaščito, saj je šlo ne samo za moralno-politično, temveč tudi za veliko gospodarsko škodo. Samo en izgubljen dan stane Tam okoli 2,2 milijarde dinarjev.

Največ ogorčenja na protestnem shodu drugega dne je povzročil predstavnik sindikalne delegacije iz Elektrokovine, ko je zbranim delavcem Tama in Primata dejal, da delavci Elektrokovine ne podpirajo zahteve po povečanju plač. Bil je izžvižgan, svojega govora pa ni končal.

Tretji dan stavkovnega izbruha v Mariboru so imeli glavno besedo delavci Elektrokovine. Prišli so na Trg svobode s transparenti, na katerih je pisalo, da podpirajo zahteve delavcev Tama in bili deležni splošnega odobravanja, priključili so se jim tekstilci iz Mariborske tekstilne tovarne in skupina tamovcev, ki je zapustila zbor pred tovarno.

Tokrat je prišlo do največjega izbruha jeze. Nezadovoljni delavci, ker jih na trgu niso sprejeli predstavniki oblasti in političnih organizacij (ni bilo niti ozvočenja), so po nekaj urah demonstracij zasedli najbolj prometno mariborsko cestno križišče, skupina delavcev je ustavila tudi železniški promet na glavni železniški postaji.

Več kot dve uri sta tako v Mariboru stala ves železniški in cestni promet in samo popoldanski plohi se je treba zahvaliti, da prometni infarkt ni trajal dlje.

Ni veliko manjkalo, pa bi prišlo tudi do večjih incidentov. Skupina stavkajočih delavcev je namreč obiskovala kolektive v bližini mestnega središča in vabila delavce, naj se jim pridružejo, vendar niso imeli uspeha. Niso se jim hoteli pridružiti ne delavci Lileta ne Zlatoroga niti ne Mariborske livarne. Občutek nemoči se je namreč po treh dneh sprevrgel v agresivnost, ki bi lahko imela neslutene posledice.

Mariborski štrajk je svarilo, da delavci pod Pohorjem sicer veliko prenesejo, a jih mine potrpljenje, ko gre za resne zadeve, za preživetje. Res je, da sit lačnemu ne

verjame, a je tudi res, da mnogi ne zaslužijo niti toliko, da bi poravnali vse živ-

ljenjske stroške, vsak dan pa so javna občila polna novih podražitev in nenehnih gro-

ženj, kako bo treba pas še bolj zategniti. Lukenj na pasu delavske-

ga razreda pa je že zdavnaj zmanjkalo.

Srečko Logar

Sindikata kovinarjev o dogodkih na mariborskih ulicah

Velikih težav, ki sedaj nastajajo, ni mogoče rešiti čez noč in ne na ulici. kot na dlani je jasno, da delavci ne morejo kar mirno sprejeti ostrega omejevanja izplačil osebnih dohodkov, ko morajo hkrati za hrano, obleko in še številne druge izdelke vsak dan plačevati večjo ceno. Zato se povečuje nezadovoljstvo, nanj pa očitno ni nihče računal, vsaj ne na takšno, kot je izbruhnilo. Ko smo se odločali za drugačne gospodarske odnose in delovne trge, je bila očitno zmotna misel, da bo ta prehod kar sam po sebi izboljšal gospodarski položaj in položaj delovnih ljudi. V sindikatih so sicer opozarjali na možne posledice hitrega prehoda v spremenjen način gospodarjenja, ko bo potrebno začeti plačevati davek na dolgoletne zablode. A opozorila tistim, ki naj bi ljudem pravočasno pojasnili težo sprememb, niso zalegla, sindikat pa se je odrekel vlogi dežurnega gasilca. Zato je tudi na republiškem odboru sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije v četrtek 23. junija razprava izvenela v ugotovitvi, da ni mogoče kar vseprek kritizirati in napadati sprejetih ukrepov, ki nas lahko pripeljejo iz krize.

Odbor je ob obravnavi razmer v organizacijah združene dela po uveljavljivi ukrepov ZIS ugotovil, da so te v vsej republiki močno naelektrene, ali kot je slikovito povedal predstavnik jeseniške železarnice, da ni žareče samo železo v pečeh. Če je bila stavka litostrojskih delavcev opozorilo, pa so dogodki v Mariboru resen znak za alarm. Prav stavka Tamovih delavcev, ki je dobila izredne razsežnosti, hkrati pa povzročila tudi nekatere širše posledice in družbeno škodo, je dokazala, da je izredno težko uveljaviti pripravljenost sindikata za premaganje težav. Zakon ulice in razjarjenih množic, ki so jih vodili različni samozvani liderji, ne pelje nikamor in anarhija ne dopušča demokratičnega dogovarjanja. To so dogodki pretekli teden v Mariboru dokazali. Poskus predstavnikov republiških sindikatov in izvršnega sveta, da bi vzpostavili dialog z množico na Titovem trgu, je bil že vnaprej obsojen na neuspeh. Šele v strpni in poglobljeni razpravi s predstavniki stavkovnega odbora so se oblikovala trezna in razumna stališča, ki zahtevajo hitro uresničitev.

V republiškem odboru so podprli zahteve delavcev Tama in drugih ozdov kovinske in elektroindustrije v štajerski prestolnici. Še posebej velja opozoriti na stališče, da je potrebno nekatere sicer upravičene zahteve poglobljeno in strokovno preučiti. Pri tem so mislili predvsem na zahteve po desetodstotnem znižanju obremenitev gospodarstva in 20 odstotnem znižanju proračunov vseh družbenopolitičnih skupnosti v državi, kakor tudi na zahtevo po reorganizaciji sisov in preoblikovanju šestih mariborskih občin v eno.

Zanimivo je tudi to, da so v sindikatu kovinarjev zavrnil (prav tako kot v delegatskih klopeh slovenske skupščine) zahtevo po sklicu izredne seje skupščine SFRJ, na kateri naj bi odpravili intervencijski zakon o omejevanju osebnih dohodkov. To bi pomenilo slovo od načrtovane gospodar-

ske reforme, od upov, da bomo vendarle uvedli tržno gospodarjenje, za katerega se že nekaj časa zavzemajo tudi v tem sindikatu dejavnosti. Več kot jasno mora biti zdaj vsem, da lahko le taka usmeritev dolgoročno zagotovi ne samo socialno varnost delavcev, ampak tudi zadovoljevanje vseh njihovih sprotnih in razvojnih potreb. Sedanjih stisk pa ni mogoče reševati na ulici, pač pa na demokratičen način, po samoupravnih poteh, zlasti v kolektivih. Težave pa so od kolektiva do kolektiva različne, zanje pa so precej krivi tudi poslovodni delavci, ki se izogibajo odgovornosti in dogodke v Mariboru poskušajo uporabiti tudi za šikaniranje sindikalnih delavcev.

Sašo Novak

- Republiški odbor sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije je na 9. seji, ki je bila 23. junija v Ljubljani, obravnaval razmere v ozdu po uveljavitvi ukrepov ZIS ter sprejel takšna stališča:
- ROS delavcev se je seznanil s problematiko v ozdih dejavnosti po uvedbi ukrepov ZIS, še zlasti v kovinski industriji Maribora. Obravnaval je tudi zahteve delavskega sveta TAM Maribor. Med drugim je obsodil odzive nezadovoljnih delavcev na poskus predstavnikov RS ZSS in republiškega izvršnega sveta, da bi navezali dialog z njimi. (Trg svobode v Mariboru, 22. junija 1988).
  - ROS delavcev je podprl zahteve delavskega sveta TAM Maribor, ob tem pa je menil, da je treba nekatere še poglobljeno in strokovno razčleniti.
  - ROS je sklenil, da se bo tvorno vključil v reševanje perečih vprašanj in zahtev delavcev ter terjal odgovornost poslovodnih delavcev za nastale razmere, ki bi jih lahko rešili v ozdu ter odgovornost drugih za nastale probleme, ki so širšega družbenega pomena.
  - ROS meni, da se nezadovoljstvo lahko izrazi tudi s stavko, vendar le v okoljih, v katerih do problemov prihaja, in ne na ulicah. Problemi so namreč v vsakem ozdu drugačni.
  - Izražanje nezadovoljstva s stavko ROS podpira, ne pa tudi hujskaštva, saj onemogoča uveljavljanje upravičenih zahtev delavcev. Razmere so izredno zapletene, težave v posameznih okoljih so različne, zato je treba ustvariti ozračje medsebojnega zaupanja ter probleme skupno reševati.
  - ROS meni, da je treba zahtevo po višjih osebnih dohodkih podpreti, vendar mora biti odraz dela in ustvarjenega dohodka.
  - Ob koncu je ROS opozoril, da ne bo pristajal na to, da delavce ob izbruhu nezadovoljstva vodijo posamezniki, ki ne izražajo njihovih pravih interesov in zahtev.

Štefan Markoja, Titovo Velenje:

ENI ŽE LETA ŽIVIJO V KOMUNIZMU, DRUGI DELAJO ZA GOLI KRUIH

»Osnovna naloga slovenskega sindikata danes je, da se bori za takšno delitev dohodka, ki bo slehernemu delavcu v Sloveniji omogočila vsaj petsto tisočakov osebnega dohodka! Torej vsaj toliko, kolikor je že danes potrebno za dostojno preživetje!«

– Vi ste sekretar osnovne organizacije ZK.

»Da, v tozdu Elektrostrojna oprema.«

– Koliko let ste že v zvezi komunistov?

»Dovolj dolgo, da lahko na glas povem svoje mnenje.«

– Vedno?

»Praviloma vedno. Danes bolj glasno kot včeraj!«

– Kako to mislite?

»Časi so takšni. Danes je treba tudi pri nas, v Sloveniji, govoriti glasneje, da te je slišati. Kar se danes dogaja s Slovenijo v Jugoslaviji je tudi zato, ker smo bili vrsto let tiho. Zaradi ljubega miru, zamer ali zato, ker smo pač takšni, kot smo. Ponižni, tihi, skorajda z vsem zadovoljni. Črnčki.«

– Kako daleč vas je slišati?

»Točno tako daleč, kot želim da me slišijo!«

– Zato, ker ste sekretar osnovne organizacije ali obratovodja?

»Zato, ker sem to, kar sem, in takšen, kot sem. Prej nisem bil ne sekretar in ne obratovodja.«

– Po poklicu ste vodovodni inštalater. Ob delu ste končali tehniško šolo, zdaj razmišljate o nadaljevanju študija.

»Najprej moram dograditi hišo. Potem bom nadaljeval šolanje bolj zaradi papirja kot zaradi novih znanj.«

– Koliko let že zidate hišo?

»Sedem. Računam, da nama bo z ženo ob še kakšnem novem posojilu končno uspelo dokončati v naslednjih dveh letih.«

– Vaša žena je ekonomistka, imata dva otroka in nov stari avto.

»Nepričakovano sva podedovala še nekaj denarja, da sva kupila že rabljen, vendar novejši avto. Prejšnjega sva izmučila ob zidavi.«

– Rojeni ste v Žižkih, v Prekmurju. Zakaj ste Prekmurju obrnili hrbet?

»Narobe. Prekmurje ga je meni. Po končani poklicni šoli nisem dobil dela. Tako kot nekaj sto mojih vrstnikov sem moral s trebuhom za kruhom. Dve leti sem delal v Nemčiji, po odsluženju vojaškega roka sem dobil delo tu, v Velenju, v ESO.«

– Torej ste podoživljali

usodo svojega očeta, sezonskega delavca?

»Ne čisto tako. Jaz sem zrasedel z delovno organizacijo. To je moja delovna organizacija. V tem je velika razlika.«

– Kakšna?

»Poglejte, oče je na mlad odrinil na sezonsko delo, da bi nekaj zaslužil. Tudi jaz sem odšel v Nemčijo, da bi kaj zaslužil. Tudi moji sodelavci iz drugih republik so prišli v Slovenijo po zaslužek. Tako kot mojega očeta je tudi mene zanimalo, kako stoji delodajalec, kot premo skrbi delavca iz druge republike samoupravljanje in gospodarjenje moje delovne organizacije. Vsi smo šli delat, da bi kaj zaslužili. Ko pa si se odločil, da nekje pustiš korenine, ti ni vseeno, kako in kaj je s tvojo delovno organizacijo. V tem vidim tudi enega izmed vzrokov za sedanje razmere pri nas. Vodilni delavci se v izredno kratkem času zamenjujejo, kot čebele letajo s cveta na cvet« in jih le malo zanima, kaj puščajo za sabo.«

– Imate v mislih delovne organizacije ali politične funkcije?

»Oboje. Eno ne gre brez drugega. Proizvodno in ustvarjalno delo ni bilo in še vedno ni dovolj cenjeno, zato marsikdo tišči v politiko. Ko se je enkrat prihljnil na kakšen položaj, je že lahko izbiral in se odločal za še boljše, bolje plačani stolček in manj odgovorno delo.«

– To z odgovornostjo ne bo čisto držalo.

»Bo, bo, kajti s pridobitvijo »višjega« položaja se pri nas odgovornost posameznika zmanjšuje, ker prehaja v »kolektivno« in s tem neopredelljivo odgovornost. Za moj položaj je vse kristalno čisto. Odgovornost, delo, dolžnost. Odgovarjam za slehernega delavca, odgovarjam za plan, odgovarjam za kakovost opravljenega dela, odgovarjam za opremo, ki nam je zaupana, odgovarjam tudi za stvari, ki jih ni mogoče opredeliti v tisti opis nalog. V nasprotnem primeru imajo oni drugi v politiki na voljo subjektivne in vse druge vzroke, da se lahko izmuznejo osebni odgovornosti. Zato sem jaz prvi za odpravo kolektivne odgovornosti. Če resnično hočemo napredek, potem moramo jasno opredeliti za vsakega nalogo in odgovornost!«

– To smo že rekli.

»Rekli smo marsikaj, vendar se ne držimo dogovorjenega. Pomislite na delavce, ki so leta in leta trdo garali, varčevali, se odpovedovali boljšim osebnim dohodkom in ti pride za krmilo sposobnejši, ki v letu ali dveh vse izniči in delavci namesto s pošteno pokojnino morajo po tridesetih, štiridesetih letih poštenega dela na občino po pomoč! Na mah postanejo občinski reveži!«

– To ni ravno spodbudna prihodnost.

»Kot tudi ni spodbujanje delavcev za boljše delo in več dela za manjše plačilo. Poglejte naš primer: trdo smo delali in skrbno gospodarili, da smo ustvarili nekaj akumulacije. Čez noč Šinogov v Ljubljani spremeni porazdelitev obveznosti in nam vso akumulacijo pobere za nerazvite. Kako naj delavcu tu razložiš. Tako radi upiramo prst v Beograd, toda tudi v Ljubljani ravna enako. Čez noč spreminjajo zakonodajo, dogovore.

Jaz sem z svojimi fanti mnogo na terenu. V drugih republikah. Poglejte anomalijo s to nerazvitostjo in razmerami, ki ponekod vladajo. Najprej dajemo denar za to, da bi nekje v nerazvitem delu države zgradili tovarno. Potem damo denar za najsoodnejšo opremo, proizvodnja iz te tovarne pa nikakor ne mora preživeti niti sebe. Zato damo spet denar za sanacijo, nakar pokrijemo dolgove in bankrot ter spet denar za socialno pomoč de-

lavcem te propadle tovarne. Ali drug primer: ko smo zagnali novi jašek in klasirnico našega rudnika, smo zadnja dela opravljali med obratovanjem, ker je bila vsaka minuta in ura nova tona premoga. S sodelavci smo pred leti montirali podobne naprave v neki drugi republiki za dnevni kop. Ko smo nedavno potovali tam mimo, se nismo mogli načuditi, da vse še stoji. Stali so transportni trakovi, stali tisti gromozanski bagerji, stali rudarji! Zakaj? Zato, ker so še vedno v »poskusnem obratovanju« in vodstvo rudnika še vedno molze sklad za nerazvite, da bo »zaključilo« proizvodni proces! Ne morem si izračunati, koliko denarja se tam vsako uro razvrednoti! In zdaj paradokso: tamkajšnji rudarji so zelo nezadovoljni, ker rudar v Titovem Velenju zasluži na mesec trikrat več!«

– Očitni nama bodo, da vidiva samo napake.

»Nisem mislil govoriti o tem, vendar ne morem mimo tega, če hočem opozoriti, na kar naši delavci že dolgo opozarjajo. Gre namreč za vzrok, zakaj je naš delavec vse bolj nezadovoljen. Ostani v Titovem Velenju. Vsi smo delali in garali, tudi in predvsem udarniško, da smo zgradili to, kar je danes tu. Tudi vrtece, šole, ambulante, zdravstvene domove. In kaj se zdaj dogaja? Z ženo sva zadnjič preračunavala ali bova še zmogla plačilo za otroka v vrtcu! Ne zasluživa malo, toda ko poravnava vse obveznosti, na koncu ne ostane skorajda nič. In zdaj smo tu: saj smo zgradili vrtec, toda otroka vanj ne bomo mogli dati, ker ne zmoremo plačila. Sami smo s samoprispevkom ali prostovoljnim delom zgradili ambulanto, za obisk pri zdravniku pa plačaš stari milijon! Tako ne gre več. Prišli smo tako daleč, da nimas več kje vzeti. Torej tako daleč, da je vsesplošno nezadovoljstvo. Eni že leta živijo v komunizmu, drugi delajo za goli kruh! Jaz nisem za takšen socializem!...«

– Z novimi ukrepi naj bi zaj nekatere najpomembnejše reči končno postavili na pravo mesto.

»Da, vendar ne zato, ker se je politika odločila tako, temveč zato, ker tako ne gre več naprej. Če sedanje vodstvo do konca leta ne bo spo-

sobno urediti teh zadev, se mora posloviti. Čas nam ni več naklonjen. Žal gre v našem primeru za izredno krizne razmere, saj doživljamo družbeno in gospodarsko krizo. Zato je skrajno neodgovorno zapravljati energijo za nepomebna iskanja »razrednih sovražnikov«, psovanja mladih, ki upravičeno zahtevajo delo in skupaj z delavci družbeno prenovo.

Povejte mi, kje in kdaj je mladina, če je imela zagotovljeno prihodnost, želela in vodila kontrarevolucijo? Naše vodstvo me vse bolj spominja na nekdanje kmečke gospodarjenje, ki niti na smrtni postelji niso spustili kmetij iz rok, čeprav so bili že njihovi nasledniki

močno v letih in seveda brez volje in sposobnosti, da bi po prevzemu sploh lahko to obubožano kmetijo tako oživeli, da bi prehranjevala ne samo njih, temveč tudi njihove otroke! Zato se upravičeno bojim, da bomo zamudili to zadnjo priložnost in z resnično dobrimi programi in delom postavili razmere, ki ne bodo iz dneva v dan stopnjevale – nezadovoljstva. S silo in strahovanjem pa se naših razmer ne da rešiti. Sam sem proti kakršnim koli pritiskom, vendar bom v prvi vrsti med delavci, če se bomo primorani odločiti za korakanje proti mestu, ker nas drugače nihče neče slišati...«

Janez Sever

Tretji ponatis z novimi dopolnitvami

VSE O PROMETNIH PREDPISIH

Učbenik za kandidate za voznike motornih vozil za voznike in inštruktorje in za predavatelje prometnih predpisov

Cena 33.500 din.

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, telefon 320-403-318-855.

LIPE SVEDER: PERSPEKTIVA

